

จงรักและภักดี

พระบรมราชูปถัมภกกระไลสวรรค

จงรักและภักดี
พระบรมราชูปถัมภกกระไลสวรรค

เอกสารประกอบนิทรรศการ
ณ อาคารรัศมีทัศน์า พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๐

“จงรักและภักดี”

พระสมภารบารมีเป็นที่สุด
ร่วมเย็นทั้งปฐพีนานปีมา
น้ำพระทัยหาไหนไม่ปานเปรียบ
มีแต่สุขทุกวันมาเป็นอาจิดน
ว่าพระร่วมโพธิ์ทองจะครองราชย์
ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงระแสบไป

เป็นที่พึงของมนุษย์มาหนักหนา
เจ็ดสิบปีพระผ่านฟ้าร่วมฟ้าดิน
ทุกข์เรียวราบสลายมลายสิ้น
จนนึกจินตการแนอยู่แก่ใจ
ปกชาติให้สุขสันต์นรินทร์สมัย
เป็นอื่นใดเพราะเคยเห็นอยู่เช่นนี้

แต่แล้วความเจ็บปวดอันรวดร้าว
วันคืนที่พระนฤบดี
สีดาคัลลาลุ่มคลุ้มแผ่นดิน
พระมหากรุณาจากรีกใจ
ส่งเสด็จสู่สวรรคตชั้นดุสิต
เพื่อบ่มบุญให้แจ่มเต็มระวาง

ก็ย่างก้าวเข้ามาจนถึงที่
เสด็จลีลาสสวรรคตล่วงครวไล
มีแต่หยาดน้ำตารินสะอื้นให้
รอยพระบาทหายตราไปคือหนทาง
อันพระโพธิสัตว์สถิตตามแบบอย่าง
เป็นพุทธานุการัตริสพระสังฆธรรม

เช่นนี้หนอพอที่ใจจะได้ชื่น
คนไทยเรานี้มีบุญล้ำ
วันข้างหน้ามีลูกจะบอกลูก
เคยได้ชบพระบาทคู่อยู่แนบเนา

แผ่นดินไหนใครอื่นจะเกินก้าว
พบทรงธรรมทรงครองผองพวกเรา
เจ้าบุญปลูกพ่อไซดใหญ่ใครจะเท่า
พระเป็นเจ้า”ภูมิพล”ปลื้มจนตาย

ศาสตราจารย์พิเศษชองทอง จันทรางศุ
ประพันธ์ในนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“จงรักและภักดี”

คำนำ

ใกล้จะครบหนึ่งปีแห่งการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ความโศกเศร้าและความรู้สึกสูญเสียที่เกิดขึ้นในจิตใจของคนไทยนั้น ยังมิได้ลดน้อยถอยลงไปแต่อย่างใด นับเป็นความวิปโยคที่คนไทยผู้มีชีวิตที่สงบร่มเย็นมาตลอดเวลากว่าเจ็ดสิบปีในรัชกาลไม่เคยรู้จักมาก่อน ยิ่งย้อนรำลึกว่าพระมหากษัตริย์คุณอันมากไม่มีประมาณมีความหมายสำหรับเมืองไทยและคนไทยเพียงไร ความรู้สึกโศกเศร้าก็ยิ่งเพิ่มพูนขึ้นเพียงนั้น กล่าวเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งได้ทรงดำรงอยู่ในตำแหน่งพระบรมราชูปถัมภกมาช้านานจนสามารถพูดได้เต็มปากว่า มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้รับพระมหากษัตริย์คุณเสมอมาไม่ขาดสายและเป็นกำลังอุดหนุนอย่างสำคัญให้มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาเจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ การที่จะมีโอกาสได้สนองพระเดชพระคุณไม่ว่าด้วยวิถีทางใดเป็นกิจที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชาวจุฬาฯ ทุกคนย่อมมีความตั้งใจมั่นเช่นนั้นเสมอ

นิทรรศการ และสูจิบัตรเรื่อง จงรักและภักดี:พระบรมราชูปถัมภกกระไลสวรรค เล่มนี้ ดัดจากภาคที่สองของหนังสือจงรักและภักดีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อช่วงปลายปี ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา โดยตั้งใจที่จะบันทึกความทรงจำที่ชาวจุฬาฯ ทุกหมู่เหล่าได้เคยอยู่ได้ร่วมพระบรมราชูปถัมภกพระองค์นั้นและเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อชาวจุฬาฯ ในภาคเหนือ รวมทั้งประชาชนทุกหมู่เหล่าในการจัดนิทรรศการประจำปีของพิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์ครั้งนี้

นอกจากความรู้สึกโศกเศร้าซึ่งเปี่ยมด้วยความจงรักภักดีผสมผสานกันแล้วชาวไทยทุกคนล้วนมีหน้าที่สนองพระมหากษัตริย์คุณด้วยการทำหน้าที่ในความรับผิดชอบของแต่ละคน ให้เต็มกำลัง ให้สมกับที่ได้เติบโตมาในแผ่นดินรัชกาลที่ ๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ไ้ร้มพระบรมราชูปถัมภก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรัชกาลที่ ๙”

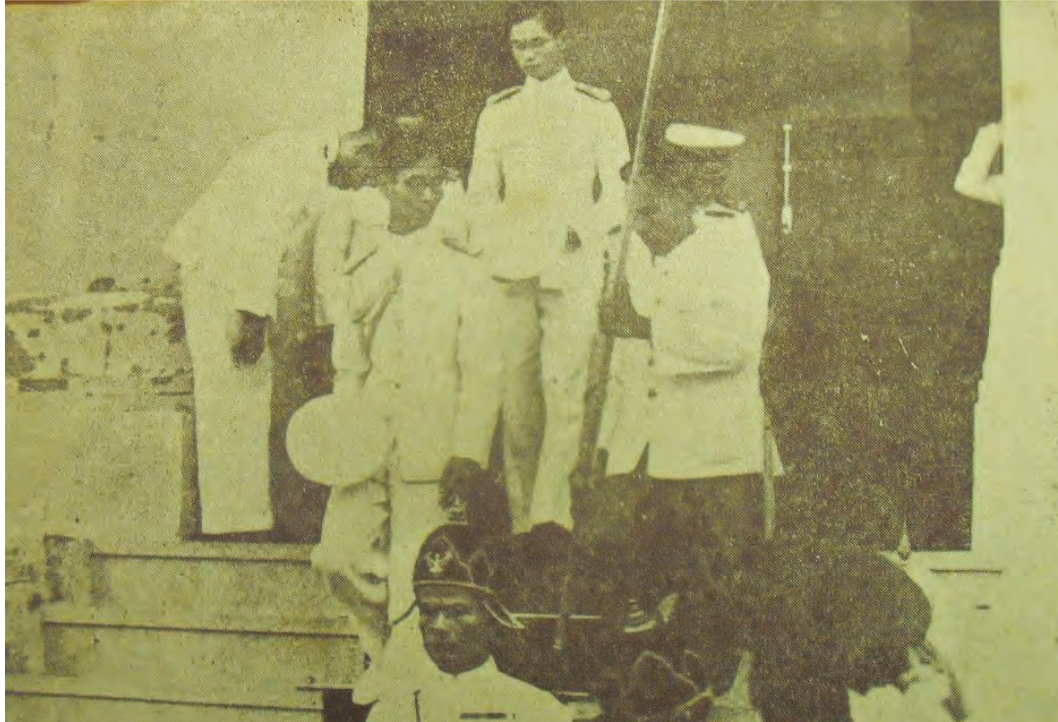
ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ และอาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร
ในวันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๘.๓๐ น.
ณ ห้อง ๒๑๒ ชั้น ๒ อาคารมหิตลาธิเบศร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.(พิเศษ) ธงทอง: เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ และวันศุกร์ที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ในการพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นบัณฑิตรุ่นสุดท้ายในรัชกาลที่ ๙

ในเวลาที่ทรงพัก ระหว่างงานพระราชทานปริญญาบัตรช่วงเช้าและช่วงบ่าย มีพระราชกระแสเป็นการภายใน กับอาจารย์จุฬาย หลายท่านที่อยู่ในที่เฝ้าฯ ในขณะนั้นว่า

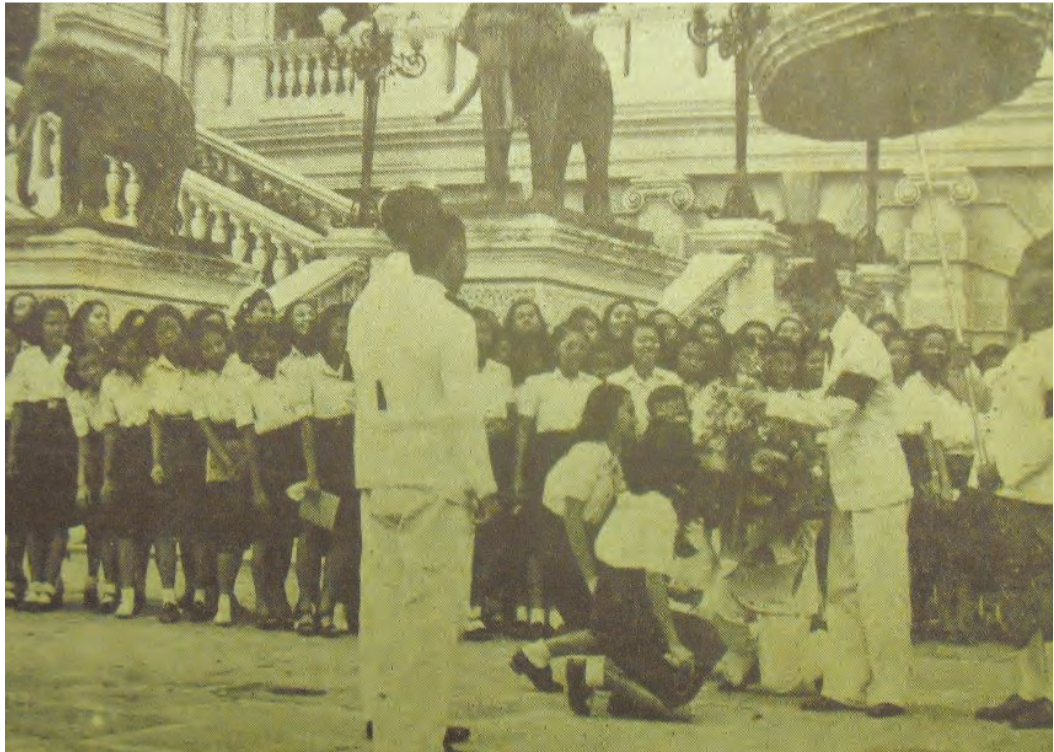
“จุฬาย กำลังจะฉลองร้อยปี อีกไม่กี่วันข้างหน้า ในเวลา ๑๐๐ ปีของจุฬาย นั้น มีระยะเวลาถึง ๗๐ ปี ในรัชกาลที่ ๙”

นี่คือนัยสำคัญในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ที่ได้สถาปนาขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปีมาแล้ว ในรัชกาลที่ ๖ ในเวลาต่อมา มีการพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรกในรัชกาลที่ ๗ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๓ ในโอกาสนั้นมีการกราบบังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อัญเชิญให้ทรงดำรงตำแหน่ง พระบรมราชูปถัมภกของมหาวิทยาลัย และได้ทูลเกล้าฯ ถวายเสด็จพระบรมราชูปถัมภก ต่อมาในรัชกาลที่ ๘ ซึ่งมีเวลาในรัชกาลนั้นไม่นานปีนัก ได้ทรงพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาเพียงครั้งเดียว เพราะประทับอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน ในคราวนั้นพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินรัชกาลที่ ๘ มาด้วย และแผ่นดินรัชกาลที่ ๙ ก็เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ด้วยเหตุการณ์ที่ทุกท่านทราบดีอยู่แล้ว

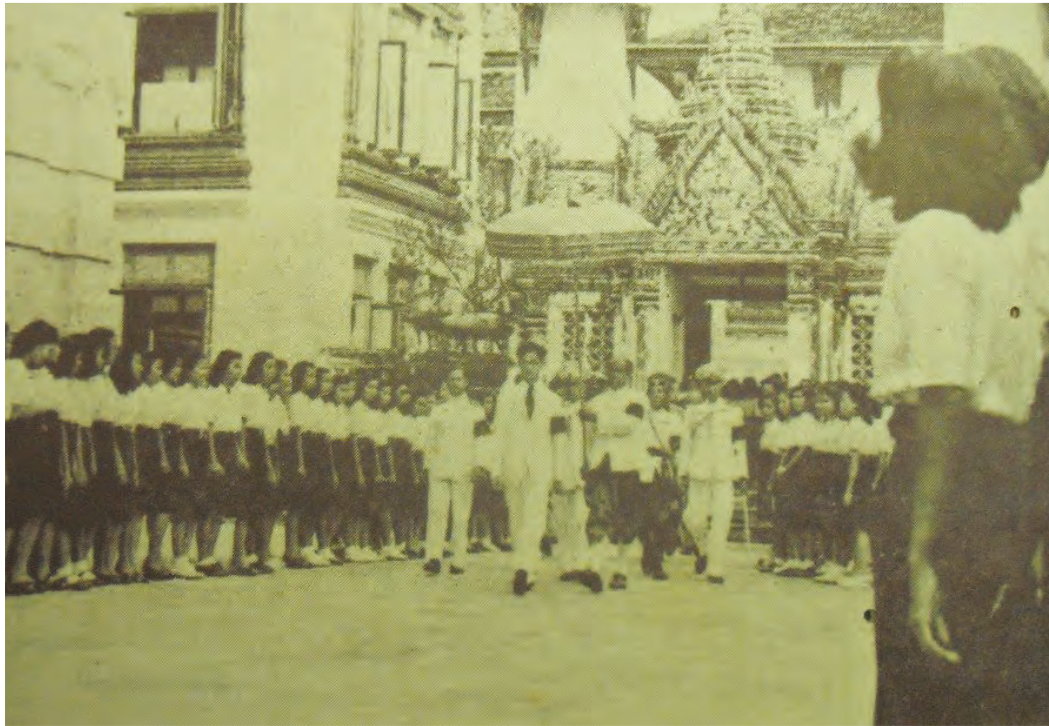
พระบาทสมเด็จพระอัฐมรามาธิบดินทร และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๔๘๙

ในเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมายุได้ ๑๘ พรรษา พระชนมพรรษาก็เท่ากับอายุเฉลี่ยของนิสิตปีที่ ๑ ในมหาวิทยาลัยทุกแห่ง เรื่องราวพระมหากษัตริย์ที่จะกล่าวต่อไป แน่ใจว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ที่พระราชทานกับนิสิตในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าพระมหากษัตริย์จำกัดอยู่กับเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้น พระมหากษัตริย์นั้นแผ่ไปไม่เลือกสถาบัน ไม่เลือกหน้าผู้คน ขอให้เป็นคนไทย ผู้ใหญ่ผู้น้อย อยู่ที่ไหน ก็อยู่ในข่ายแห่งพระมหากษัตริย์ไม่ผิดเพี้ยนกัน เพียงแต่เรื่องที่จะมาเล่าสู่กัน ฟังนั้น เป็นเรื่องใกล้ตัวของเรา เป็นรูปที่เราค้นได้ จากความทรงจำของเรา จากที่เราได้ยินได้ฟังจากผู้ที่ป็นรุ่นพี่รุ่นพ่อของเรา แล้วนำมาเล่าสู่กันฟัง ก่อนที่ความทรงจำเหล่านี้อาจจะกระจัดกระจายหรือสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงรับดอกไม้ที่นิสิตทูลเกล้าฯ ถวาย ณ บริเวณหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง ภายหลังจากนิสิตเข้าถวายบังคมพระบรมศพรัชกาลที่ ๘ บนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๙

พระบรมฉายาลักษณ์นี้บันทึกไว้เมื่อต้นรัชกาล เพียงเวลาห้าวันหลังจากเริ่มรัชกาลที่ ๙ ความสูญเสีย ความตระหนกตกใจจากการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระอัฐมรามาธิบดินทรนั้นยิ่งใหญ่มาก เราไม่ทันเหตุการณ์ครั้งกระนั้น เพราะพวกเราในที่ประชุมนี้ทุกท่านเกิดมาก็รู้จักพระเจ้าอยู่หัวอยู่พระองค์เดียวคือพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินผ่านแถวนิสิตที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และถวายบังคมพระบรมศพรัชกาลที่ ๘ บนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

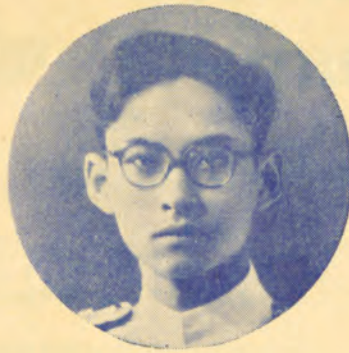
ในรูปนี้คือรุ่นพ่อ รุ่นแม่ รุ่นลุงของผม ในเวลาแห่งความทุกข์โศกสน่วมกันของคนไทยทั้งชาติ นั้น นิสิตจุฬาย หมุนเวียนเปลี่ยนหน้ากันไปเผ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่พระมหาปราสาท เวลานั้นยังประทับอยู่ที่พระที่นั่งบรมพิมาน ซึ่งอยู่ภายในพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระราชดำเนินไป-กลับ ไม่ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง ทรงพระดำเนินผ่านแถวนิสิตที่มาเผ้าถวายกำลังใจอยู่ทุกวัน

งานพระบรมศพที่เริ่มต้นตั้งแต่เดือนมิถุนายน ดำเนินไปจนถึงเดือนกรกฎาคม สิงหาคม ถึงกลางเดือนสิงหาคม เมื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชได้ระยะหนึ่งแล้ว ท่านก็เสด็จพระราชดำเนินกลับไปสวีเดนเพื่อไปทรงพระอักษร คือไปเรียนหนังสือต่อ

แรกที่เดียวทรงศึกษาอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยโลซาน แต่ว่าเมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องทรงเปลี่ยนวิชาที่ศึกษามาเป็นวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ซึ่งจำเป็นต่อพระราชภาระที่ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ พระราชนิพนธ์สำคัญองค์หนึ่ง คือพระราชนิพนธ์ที่พระราชทานมาสำหรับหนังสือชื่อ “วงวรรณคดี” เป็นพระราชนิพนธ์องค์แรกในรัชกาลที่ ๙ ชื่อว่า “เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวีเดน” ทรงเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญหลาย ๆ เรื่องที่ต่อเนื่องกันระหว่างวันที่ ๑๘ และ ๑๙ สิงหาคมปีนั้น ความตอนหนึ่งที่ว่าระหว่างที่รถยนต์พระที่นั่งวิ่งผ่านและมีคนร้องตะโกนว่าในหลวงอย่าทิ้งประชาชนก็อยู่ในพระราชนิพนธ์องค์นี้

ในวันที่ ๑๙ ซึ่งเป็นวันเสด็จพระราชดำเนินจากพระนครไปนั้น ทรงบันทึกว่าเมื่อไปถึงสนามบิน ซึ่งในเวลานั้นคือสนามบินดอนเมือง “มีนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้ตั้งใจมาส่งเรา ได้นำเครื่องหมายของมหาวิทยาลัยมามอบให้แก่เรา” ได้รับความทราบจากนิสิตที่ไปส่งเสด็จคราวนั้น ว่านิสิตทั้งมหาวิทยาลัยวันนั้นงดการเรียนการสอน ไปส่งเสด็จ ที่ดอนเมือง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปแล้ว ก็ยังมีความผูกพันและความรู้สึกระลึกถึงอยู่ หลังจากนั้นได้พระราชทานพระราชนิพนธ์สั้น ๆ มาลงในหนังสือ “มหาวิทยาลัย” เป็นหนังสือที่พิมพ์เป็นประจำทุกปีและเชิญพระราชนิพนธ์องค์นี้ลงพิมพ์ด้วย

ในวันที่ ๑๙ ซึ่งเป็นวันเสด็จพระราชดำเนินจากพระนครไปนั้น ทรงบันทึกว่า เมื่อไปถึงสนามบิน ซึ่งในเวลานั้นคือสนามบินดอนเมือง “มีนิสิตจากจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยผู้สนใจมาส่งเรา ได้นำเครื่องหมายของมหาวิทยาลัยมามอบให้ แก่เรา” ได้รับทราบจากนิสิตที่ไปส่งเสด็จคราวนั้น ว่านิสิตทั้งมหาวิทยาลัย วันนั้นงดการเรียนการสอน ไปส่งเสด็จ ที่ดอนเมือง เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน ไปแล้ว ก็ยังมีความผูกพันและความรู้สึกระลึกถึงอยู่ หลังจากนั้นได้พระราชทาน พระราชนิพนธ์สั้น ๆ มาลงในหนังสือ “มหาวิทยาลัย” เป็นหนังสือที่พิมพ์เป็นประจำทุกปีและเชิญพระราชนิพนธ์องค์นี้ลงพิมพ์ด้วย

ฉันได้รับคำขอร้องให้เขียนอะไรสักเรื่องหนึ่งเพื่อลงในหนังสือมหาวิทยาลัย ฉบับต้อนรับนิสิตใหม่ ยินดีที่จะเขียนอะไรให้บ้างทั้งๆที่ไม่มีเรื่องจะเขียน ถ้าจะเขียนเป็นเชิงให้โอวาทหรือตักเตือนไปก็เกรงบรรดานิสิตทั้งหลายจะไม่ถูกใจและคงเบื่อ เพราะเคยรับการอบรมอยู่เสมอแล้วจากบรรดาผู้ปกครองและครูบาอาจารย์ อีกประการหนึ่งก็เป็นสิ่งธรรมดาที่รู้จักอยู่แล้วว่า จะต้องเรียนดี, ทำงานดี, ประพฤติตนดีเพียงใดเพื่อให้เหมาะสมกับที่เป็นนิสิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิฉะนั้นท่านทั้งหลายก็คงไม่บรรลุถึงผลสำเร็จได้ตามความปรารถนา ครั้นจะเขียนเรื่องราวที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเล่า รู้สึกว่ายังรู้จักไม่ดีพอ ดังนั้นจึงขอเขียนแต่คำให้พรเท่านั้น ขอให้นิสิตทุกๆ คนทั้งใหม่และปัจจุบันจงมีความสุขความเจริญ และบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาอันจะนำประโยชน์และความเจริญมาสู่ประเทศชาติของเราต่อไปภายหน้า.

โลซาน

๒๘ กรกฎาคม ๒๔๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช

พระมหากษัตริย์คุณพิเศษ
ที่พระราชทานแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

New
GREETINGS
AND
BEST
WISHES
Happy Year

From Bhumibol Aduldej

“ด้วยความปรารถนาดีของฉัน
ขอความสุขปีใหม่จงมีแก่นิสิตทุกคน ทุกคณะ
ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

ภูมิพลอดุลยเดช

๑ มกราคม ๒๔๙๑

บัตรอวยพรปีใหม่ และพระราชหัตถเลขาที่พระราชทานลงพิมพ์
ในหนังสือ “มหาวิทยาลัย” ระหว่างพุทธศักราช ๒๔๙๐ - ๒๔๙๒

ในปีต่อมา พุทธศักราช ๒๔๙๒ ได้พระราชทานพระราชนิพนธ์สั้น ๆ มาลงหนังสือมหาวิทยาลัยอีกองค์หนึ่ง เราจึงอาจจะอนุมานได้ว่าในระหว่างพุทธศักราช ๒๔๙๐ - ๒๔๙๒ นั้น แม้จะไม่ได้ประทับอยู่ในเมืองไทย แต่นิสิตจุฬาย คงจะได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาในหลาย ๆ เรื่องอย่างน้อยที่เราเห็นร่องรอยหลักฐานอยู่ในเวลานี้คือพระราชนิพนธ์สององค์ที่ว่านี้

พระราชหัตถเลขา

ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระราชทานแด่หนังสือพิมพ์ “มหาวิทยาลัย”

โดยที่สโมสรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนข้อความสำหรับหนังสือพิมพ์ “มหาวิทยาลัย” ฉบับปียมหาราชานุสรณ์นี้ ข้าพเจ้ารู้สึกมีความยินดี และจะขอกล่าวในที่นี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจสักเล็กน้อย

สำหรับนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ ขอท่านจงตั้งใจชวนชวหาวิชาความรู้ไว้โดยสุจริตความสามารถ เพื่อเป็นทุนในการที่จะดำเนินการครองชีพของตน และเพื่อความเจริญของชาติบ้านเมืองต่อไป

สำหรับนิสิตเก่าที่ได้ศึกษาเสร็จสิ้นไปแล้ว ขอท่านจงมีมานะ อดทน ในการดำเนินงานของตน ไม่ว่าจะทำงานอะไร หากทุกคนปฏิบัติงานด้วยความสุจริตไปด้วยดีแล้ว งานนั้นย่อมจะเป็นประโยชน์ส่วนรวมด้วย เพราะคงจะช่วยชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าทั้งนั้น อีกประการหนึ่ง ขอท่านจงบำเพ็ญตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ด้วยโดยตลอดไป

ในที่นี้ ข้าพเจ้าขออวยพรให้ทุกคนได้รับความสำเร็จสมความปรารถนาทุกประการ

ภูมิพลอดุลยเดช

โศภานันท์, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๒

บัตรอวยพรปีใหม่ และพระราชหัตถเลขาที่พระราชทานลงพิมพ์
ในหนังสือ “มหาวิทยาลัย” ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒

ถึงพุทธศักราช ๒๔๙๓ ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาเมืองไทย เพื่อทรงประกอบพระราชพิธีสำคัญสองงานด้วยกัน คือ ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ในปลายเดือนมีนาคม ๒๔๙๓ ถัดจากนั้นอีกประมาณเดือนเศษ ๆ ต้นเดือนพฤษภาคม เป็นงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ที่เราได้ฉลองวันฉัตรมงคลเป็นประจำตลอดชีวิตของเราเสมอมา

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างแต่งกายเพื่อปฏิบัติหน้าที่เทวดา พระตำรวจหลวงและมหาดเล็กคู่แค้น
รับขบวนการเชิญพระสุพรรณบัตร ดวงพระบรมราชสมภพและพระราชลัญจกร ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๔๙๓

ในพระราชพิธีทั้งสองพระราชพิธีนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องจัดริ้วกระบวนหลายริ้วกระบวน มีการจัดมหาดเล็ก จัดเจ้าหน้าที่ประกอบกระบวนพระบรมราชอิสริยยศหลายวาระด้วยกัน ลำพังเพียงแต่เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ไม่มีจำนวนพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ อาศัยภูมิหลังที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นโรงเรียนมหาดเล็กมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปฏิบัติหน้าที่เป็นมหาดเล็ก ตำรวจหลวง และคู่มือในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ท่านเหล่านี้คือนิสิตรุ่นลูกรุ่นเนาของเรา นึกดูว่าสำหรับนิสิตแล้ว คงเป็นบรรยากาศที่น่าตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่ง ปกติเราก็อยู่แต่ในมหาวิทยาลัย แต่งชุดนิสิต แต่งชุดลำลอง อะไรก็แล้วแต่ ได้แต่งกายเป็นเทวดาสักครั้งหนึ่งก็น่าตื่นเต้นอยู่ และเป็นโอกาสแห่งความปิติยินดีของคนทั้งแผ่นดินด้วย เพราะเป็นการบรมราชาภิเษก เป็นพิธีสำคัญที่เฉลิมพระบรมราชอิสริยยศเป็นพระเจ้าแผ่นดินตามโบราณประเพณีของการนุ่งโจงกระเบนนี้ก็ไม่ใช่ของที่ใช้ทุกวัน คงต้องช่วยกันนุ่งช่วยกันห่มอยู่พอสมควรในครั้งกระนั้น

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติหน้าที่เวทดาและมหาดเล็กคู่แห่ ถ่ายภาพร่วมกันที่บริเวณหน้าประตูพรหมศรีสวัสดิ์
พระบรมมหาราชวัง

บรรดานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่งกายเข้ารี้วกระบวน สำหรับนิสิต
แถวนี้สวมหมวกที่อยู่ข้างหน้านี้ เรายังเห็นพระตำราจหลวงสวมหมวกชนิดนี้อยู่
เขาเรียก “หมวกทรงประพาส” ส่วนที่เป็นคู่แห่เดินนำเสด็จพระราชดำเนิน
สวมหมวกยอดแหลม ๆ นั่นคือ “ลอมพอก”

นายชวัลย์ ชูติมา นายกสโมสรณิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังตรวจความเรียบร้อยของนิสิตที่ปฏิบัติหน้าที่
เป็นคู่แห่พระตำราจหลวง บริเวณกำแพงแก้ว พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

นิสิตจุฬาย ในครั้งนั้นโชคดีเหลือเกิน ที่ได้สนองพระเดชพระคุณทำหน้าที่ ที่มีเกียรติยศยิ่งในครั้งนั้น บางคนเป็นพระตำรวจหลวงถือหอก คนที่อยู่ซ้ายมือ เป็นนายกสิกรรมนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งกระนั้น เป็นคนตรวจแถวอยู่ ดูเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ เข้าแถว อาคารที่อยู่ด้านหลัง จำได้แน่ว่าเป็นพิพิธภัณฑ วัตถุพระศรีรัตนศาสดารามในปัจจุบันนี้ ในครั้งกระนั้นเป็นที่ตั้งของกองมหาดเล็ก ขวามือที่เห็นนั้นคือกำแพงแก้ว พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พ้นจากกำแพงนี้ เข้าไปก็เป็นพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว

อยากจะเสริมความอีกสักนิดว่า เรื่องราวต่าง ๆ ที่เราพบมาในชีวิตของเรา เราอาจจะรู้สึกว่ายู่ในความทรงจำก็มีคุณค่ามากแล้ว แต่อยากจะชวนท่านทั้งหลาย คือคนไทยไม่เฉพาะแต่ชาวจุฬาย พระมหากษัตริย์ที่เราได้พบ ได้ผ่าน ได้สัมผัสมาด้วยตัวตนของเรา ขอให้ช่วยกันเขียน ช่วยกันบันทึกไว้เถิด คนไทย ไม่ค่อยชอบเขียนหนังสือ ดังนั้น เรื่องราวทั้งหมดจึงกลายเป็นเรื่องเล่าเสียมาก อาจจะขาดความชัดเจน ขาดการสืบทอดขึ้นมาในวันใดวันหนึ่ง คิดว่าฝากสำหรับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ได้ เราอาจจะไม่สามารถไปขอเรื่องหรือไปชักชวนให้ ช่วยกันจดช่วยกันเขียนได้ แต่อย่างน้อยสำหรับชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ละคนที่เคยได้รับพระมหากษัตริย์ แม้เพียงแค่เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน ปริญญาบัตร ความรู้สึกในวันนั้นของตัวเองเป็นอย่างไร ได้เห็นอะไรมาบ้าง รูปถ่ายของตัวเองที่ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรน่าจะได้มีการบันทึกไว้

พระราชยานทรงพระสุพรรณบัตร พระราชลัญจกร ดวงพระบรมราชสมภพ แห่เชิญจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ไปยังพระแท่นมณฑล ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๔๙๓

สองสามวันนี้ผมเพิ่งตรวจสอบกับสำนักทะเบียนของจุฬาย เฉพาะบัณฑิตที่ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจำนวนมากกว่า ๑๒๐,๐๐๐ คน เฉพาะในชีวิตของเรา คน ๑๒๐,๐๐๐ คน เฉพาะที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นิสิตจุฬาย เข้ารั้วกระบวนแห่อัญเชิญพระสุพรรณบัตรในเวลาที่มืพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนั้น จะมีการจารึกพระสุพรรณบัตร คือจารึกพระปรมาภิไธยลงในแผ่นทองคำ พอถึงวันพระราชพิธีก็เชิญจากวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้วซึ่งประดิษฐานพักอยู่ แห่เข้ามาในพระบรมมหาราชวัง ที่เราเห็นตึกฝรั่งขวามือนั้น เข้าใจได้ว่าเป็นชั้นหนึ่งหรือชั้นสองของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่เห็นอยู่บนพระราชยานนั้นคือพระสุพรรณบัตร ประดิษฐานอยู่บนพานแว่นฟ้า และมีผ้าปักอย่างสวยงามคลุมอยู่

สันนิษฐานว่าเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปฏิบัติหน้าที่พระตำรวจหลวงยืนประจำเบื้องหน้าพระวิสุตร ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

นิสิตในสมัยนั้น แต่งตัวเป็นพระตำรวจถือหอกยื่นประจำหน้าที่อยู่ ไม่ทราบเหมือนกันว่าเป็นใคร อยากจะหาข้อมูลต่อไป สมัยนี้เรามีกิจกรรมที่เราพบเห็นบ่อย ๆ คือ “ตามหาบุคคลในรูป” ลูกหลานอาจจะพอจำได้ว่านี่คือคุณพ่อหรือเจ้าตัวเอง ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่ ถ้าคำนวณอายุว่าเฉียด ๆ ๙๐ ปี แต่อาจจะยังแข็งแรงพอที่จะมาช่วยเล่าอะไรเราฟังได้บ้าง นี่คือนิสิตจุฬาฯ ในวันนั้น ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๓

ถ้าเราไม่ลืมนะว่าทรงรับราชสมบัติเป็นพระเจ้าอยู่หัวในปี ๒๔๘๙ ผ่านไปสามสี่ปี นิสิตที่อยู่ปี ๑ เมื่อตอนท่านเป็นพระเจ้าอยู่หัวใหม่ ๆ ก็ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรในพุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบรมราชาภิเษกต้นเดือนพฤษภาคม หลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษกไม่นาน ปลายเดือนพฤษภาคมนั่นเอง ห่างมาเพียงสองสัปดาห์เศษ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ได้เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ในเวลานั้นยังไม่มีพระอภิไธยว่าพระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นแต่เพียงสมเด็จพระบรมราชินี เพราะได้ทรงมีพระอภิไธยเต็มสร้อยคำว่า “นาถ” นั้น เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๔ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระผนวช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฉลองพระองค์ด้วยรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ ๙ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๓

ประเพณีการพระราชทานปริญญาบัตรในเวลานั้น แม้กระทั่งทรงฉลองพระองค์ครุยนั้ก็ทรงอยู่ในหอประชุมนั้นเอง (ในปัจจุบันมีสถานที่ที่จัดถวายความสะดวกสำหรับทรงฉลองพระองค์ในห้องที่จัดถวายไว้เป็นพิเศษ) ในพระบรมฉายาลักษณ์องค์นั้นนอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ แล้ว ยังมีสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนินด้วย งานพระราชพิธีในครั้งกระนั้น ออกจะเป็นการยิ่งใหญ่ เพราะว่ามีเจ้านายสำคัญเสด็จ มามากพระองค์ด้วยกัน พระบรมราโชวาทที่พระราชทานในวาระแรกที่เสด็จพระราชดำเนินมาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ้อยคำที่สำคัญที่สุดก็คือถ้อยคำที่ทรงย้ำเตือนว่า

“ชื่อมหาวิทยาลัยของท่านคือ “จุฬาลงกรณ์” จะติดตัวท่านไปด้วยเสมอ ไม่ว่าจะประพฤติดีหรือประพฤติชั่ว ฉะนั้น ทุก ๆ ครั้งที่ท่านจะกระทำการใดสิ่งใดลงไปจงคิดแล้วคิดอีก ทบทวนดูทั้งทางได้ทางเสียให้แน่ชัดเสียก่อน “จุฬาลงกรณ์” หาได้เป็นแต่เพียงชื่อของมหาวิทยาลัยนี้เท่านั้นไม่ ยังเป็นนามของผู้พระราชทานกำเนิดของสถานที่แห่งนี้ด้วย ฉะนั้น จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่ท่านจะต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนไปจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ สวนอัมพร พระราชวังดุสิต พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณาจารย์ และนิสิตเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๐

ในช่วงหลังจากที่เสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับอยู่เมืองไทยเป็นการถาวรแล้ว ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๕ เป็นต้นมา เรามีรูปภาพพระบรมฉายาลักษณ์ที่เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมกิจกรรม หรือทรงเป็นประธานในงานต่าง ๆ มากมาย เช่น ทอดพระเนตรงานแสดงวิทยาศาสตร์ พุทธศักราช ๒๔๙๕ เมื่อสองวันก่อนสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชกระแสรับสั่งเล่าพระราชทานว่ามีอาจารย์ของจุฬาย ทานหนึ่งคือ หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล ซึ่งเป็นครุบาอาจารย์ผู้ใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งนั้น และท่านเป็นสามีของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ ออยุธยา อาจารย์สุนนชาติ ท่านนี้เองมีโอกาสก็ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาเชิญเสด็จพระราชดำเนินมาในกิจกรรมในหลายวาระด้วยกัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จทรงพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และพระราชโอรส พระราชธิดา ในการทรงดนตรีพระราชทานแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ เวทีลีลาศสวนอัมพร พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗

ในการพระราชทานปริญญาบัตรคราวหนึ่งในพุทธศักราช ๒๕๐๐ หลังจากพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว ก่อนจะเสด็จขึ้น มีพระราชกระแสท่ามกลางที่ประชุมนั้นว่าจะต้องรีบเสด็จพระราชดำเนินกลับ เพราะว่าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ กำลังจะมีพระประสูติกาลทูลกระหม่อมพระองค์เล็กคือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๐ เมื่อผ่านไปสักกระยะหนึ่ง บรรดาชาวจุฬาย ทั้งหลายก็ขอพระราชทานเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอที่ประสูติใหม่ ตอนนั้นพระชันษา ๒ เดือน แล้วก็ได้รับพระราชทานพระนามเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่มาพระราชทานปริญญาบัตรที่จุฬาย เพราะวันที่ประสูติเป็นวันพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาย จึงได้รับพระราชทานพระนามว่า เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เรื่องนี้ก็เป็นความภาคภูมิใจของจุฬาย อีกส่วนหนึ่งที่พระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์เล็กคือความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เป็นพระราชกรณียกิจในวันนั้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เวลานั้นประทับอยู่ที่พระที่นั่งอัมพรสถานและเสด็จลงที่สวนอัมพร ท่านทั้งหลายคงพอจะนึกออกว่าเราหมายถึงเวลาที่ลีลาตสวนอัมพรเป็นอาคารทรงกลมไม่ใหญ่นัก และก็มีย่านอยู่ข้างหน้า เหตุการณ์ครั้งเดียวกันนั้น และในวันเดียวกันนั้น ได้ทรงพระมหากรุณาทรงดนตรีพระราชทานนิสิตที่ไปเข้าเฝ้าฯ ด้วย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จลงพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระราชโอรส พระราชธิดา ในการทรงดนตรีพระราชทานแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ เวทีลีลาศสวนอัมพร พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

ประเพณีการทรงดนตรี หรือธรรมเนียมการทรงดนตรีพระราชทานตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้น เริ่มต้นขึ้นครั้งนี้เอง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๐ และไม่เฉพาะแต่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากแต่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในอีกหลายมหาวิทยาลัยด้วย ระยะเวลาเป็นการทรงดนตรีพระราชทานสำหรับนิสิตและคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เวทีลีลาศสวนอัมพร ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ จากนั้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๑ จนถึง ๒๕๑๖ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงดนตรีที่หอประชุมจุฬายกเว้นพุทธศักราช ๒๕๐๓ ซึ่งย้อนกลับไปจัดที่เวทีลีลาศสวนอัมพร ส่วนการทรงดนตรีพระราชทานที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้น มีอยู่ต่อเนื่องหลายปี ร่วมสิบปีเศษเห็นจะได้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และพระราชโอรส พระราชธิดา ในวันทรงดนตรี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๐๘

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ในวันทรงดนตรี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๐๘

วันที่ทรงดนตรีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงกำหนดเป็นกิจกรรมประจำปีในวันที่ ๒๐ กันยายน เพราะเป็นวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๘ ซึ่งมีความหมายสำคัญยิ่งสำหรับชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำหรับพระองค์เองด้วย จึงทรงกำหนดวันที่ ๒๐ กันยายนของทุกปี ผมมาเป็นนิสิตปีหนึ่งที่จุฬาย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๖ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๖ ผมอยู่ปี ๑ คณะนิติศาสตร์ ยังได้ทันเห็นการทรงดนตรีครั้งสุดท้ายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เวลานั้นเป็นนิสิตปี ๑ ยังไม่ได้เข้าหอประชุมตอนต้น เพราะว่าเขาให้ไปรายแถวรับเสด็จพระราชดำเนินตามถนนในมหาวิทยาลัยจากเส้นทางด้านถนนพญาไทมายังหอประชุม กว่าเราจะทำหน้าที่รับเสด็จ เสร็จแล้วเข้าไปอยู่หอประชุมได้ เราแทบจะเข้าหอประชุมไม่ได้แล้วเพราะคนล้มหลามพี ๆ อยู่เต็มแล้ว แต่ไม่เป็นไร เราก็แอบดูตามช่องแสงข้างหอประชุม ทำตัวลีบเล็ดลอดเข้าไปในหอประชุมเท่าที่เราจะทำได้ก็แล้วกัน เป็นบรรยากาศแห่งความสุขของทุกคน

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาคือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน)
ทรงดนตรีพระราชทานแก่นิสิต ในวันทรงดนตรี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๐๘

ภาพนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงดนตรีในครั้งนั้นด้วย ทูลกระหม่อมฯ พระราชโอรสธิดาทูพระองค์ก็เสด็จมา มีการกราบบังคมทูลพระกรุณา “ขอเพลง” ได้ด้วย มีการแต่งตั้งโฆษกเฉพาะกิจสำหรับงานแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีโฆษกซึ่งเป็นผู้ที่มีทักษะในการที่จะกราบบังคมทูลและพูดกับผู้ที่อยู่ในที่เฝ้านั้น ให้กิจกรรมทั้งหลายดำเนินไปได้ราบรื่น ถ้าจำไม่ผิดเวลาที่เสด็จพระราชดำเนินมาน่าจะประมาณสักบ่ายสองโมง ถึงสองโมงครึ่ง ไม่น่าจะเกินนั้น แล้วประทับอยู่จนเกือบ ๕ - ๖ ชั่วโมง แต่ว่าหลังจากการทรงดนตรีครั้งสุดท้ายนั้นแล้ว ไม่นานก็เป็นเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในประเทศไทย คือเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พระราชกรณียกิจในเรื่องการที่จะทำนุบำรุงพัฒนาประเทศ เรื่องของการที่จะพัฒนางานตามพระราชดำริต่าง ๆ ในต่างจังหวัด มีเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้น ในวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๗ จึงไม่มีการทรงดนตรี และเว้นว่างตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังจัดกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยที่เรียกว่า “วันที่ระลึกวันทรงดนตรี” ในวันที่ ๒๐ กันยายนของทุกปี

เวลาทรงดนตรีนั้น ขอพระราชทานเพลงได้ มีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลด้วย เนื่องจากเป็นวันที่ ๒๐ กันยายน ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เงินที่ถวายในวันนั้น โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิอานันทมหิดล แม้จนทุกวันนี้ รายได้จากวันที่ระลึกวันทรงดนตรีของจุฬาก็ยังทูลเกล้าฯ ถวายสมทบทุนมูลนิธิอานันทมหิดลตามพระราชประสงค์เดิมหรือตามแนวทางที่ได้ทรงเริ่มต้นไว้แล้ว

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ขณะประทับ ณ เวทีหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในวันทรงดนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๑

ภาพนี้บันทึกเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๑ พระบรมฉายาลักษณ์องค์นี้
แสงเงา องค์ประกอบภาพงดงามมากสำหรับการบันทึกภาพในครั้งกระนั้น
พระบรมฉายาลักษณ์องค์นี้บันทึกในตอนค่ำมากแล้ว เพราะถ้าบันทึกในตอน
บ่าย แสงคงจะจางกว่านี้ เสด็จอยู่ครั้งใด ไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินกลับก่อน
พระอาทิตย์ตกดินเลย ประทับอยู่เป็นเวลานานพอสมควร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำรัสแก่นิสิต
ในวันทรงดนตรี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๑

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระราชทานพระราชดำรัสกับนิสิตและอาจารย์ทั้งหลาย
ในหอประชุมจุฬาฯ ตอนนั้นยังไม่ติดเครื่องปรับอากาศ อากาศอบอุ่นหน่อย
แต่อยู่กันด้วยความสุขในหัวใจ

มีบันทึกพระสุรัสวดีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
ซึ่งบันทึกไว้ในวันทรงดนตรี พุทธศักราช ๒๕๑๒ และขออัญเชิญมาให้ได้รับฟัง
มีความตอนหนึ่งดังนี้

“พวกที่นั่งอยู่ในที่นั่งนี้ อาจไม่ทันนึกว่าเป็นปีที่ ๑๒ แล้วที่มีการประชุมกันแบบ
นี้ ครบรอบแล้ว ที่จำได้ดีเพราะว่าผลงาน คือมีบุคคลหนึ่งในที่นั่งอายุ ๑๒ แล้ว
แล้วก็ขอเตือนความจำหรือบอกว่า ที่เริ่มมีการประชุมอย่างเช่นวันนี้ก็ต่อเนื่อง
มาจากการเกิดของบุคคลนี้ เมื่อ ๑๒ ปี เมื่อปี ๒๕๐๐ นั้นนะ วันหนึ่งมาแจก
ปริญญาในหอประชุมนี้ แล้วก็เมื่อแจกปริญญาเสร็จแล้ว ก็ได้ประกาศสิ่งที่
ไม่เคยประกาศเลย ณ ที่ใด่ว่า เมื่อแจกปริญญาเสร็จแล้วขอหนีกลับบ้าน วันนั้น
ผู้ที่ได้รับปริญญาก็คงงงพอใช้ แต่ว่ากลับบ้านไป แล้วไปคอย แล้วเกิดมีบุคคล
ผู้นี้เกิดขึ้นมา (หมายถึง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ประทับทรงดนตรี ณ เวทีหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในวันทรงดนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๔

เมื่อเป็นเช่นนั้นได้ทราบข่าวว่ามีทั้งอาจารย์ทั้งนักศึกษาขอแสดงความยินดี ก็ติดต่อมาทางอาจารย์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ผู้ล่องลับไปแล้วว่า นักศึกษาอยากจะมาแสดงความยินดี ก็บอกว่าให้มาได้ที่พระที่นั่งอัมพร แล้วก็ยินดีจะต้อนรับ ให้ส่งจำนวนและรายชื่อมาจะได้ให้ทางตำรวจ ทางทหาร ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ จะได้ให้เข้ามาได้ ก็บอกว่ามีประมาณ ๕๐ คน ต่อมาก็บอกว่าขอเพิ่มจำนวนเป็นสัก ๑๐๐ คน ต่อมาก็เพิ่มจำนวนเป็น ๓๐๐ คน ก็เลยบอกว่า ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ขอเปลี่ยนสถานที่เป็นสวนอัมพร เพราะว่า ๓๐๐ คน จะมาประชุมในห้องหนึ่ง ก็รู้สึกว่าจะลำบาก ก็ไปที่สวนอัมพร ในวันนั้นปรากฏว่ามาเป็นจำนวนไม่ใช่ ๓๐๐ คน เป็นจำนวน ๓,๐๐๐ คน คนเหล่านั้นก็คงได้สำเร็จการศึกษามาแล้ว ก็หวังว่าอย่างนั้น เพราะ ๑๒ ปีมาแล้ว แล้วก็ทำได้ทำประโยชน์แก่บ้านเมืองอย่างมากมายแล้ว ผู้ที่อยู่ในหอประชุมและรอบหอประชุมนี้ก็คงจำไม่ได้ เพราะไม่ได้อยู่ในที่นั้น ก็ถึงต้องมาอธิบายว่าการมาอย่างนี้ก็มาเป็นประเพณีซึ่งก็ทุกปีที่มาแบบนี้และทั้งมาเวลาแจกปริญญา ก็ได้เคยบอกว่าเป็นการให้โอวาท ในการแจกปริญญานั้นเป็นวาท ในการมาอย่างเช่นวันนี้ ไม่ใช่โอวาท แต่ก็กลับกลายมาเป็นประเพณีว่านายกสโมสรขอให้ให้โอวาท ก็สนใจ ไม่ทราบว่าจะถ้ามาออกตัวว่าวันนี้ไม่ใช่โอวาทก็จะหัวร่อกัน จึงยอมรับว่าวันนี้จะเป็นโอวาทก็ได้...”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงฟังการอภิปรายเรื่อง “พระพุทธศาสนากับนิสิตในมหาวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ทรงพระมหากรุณาแม้กระทั่งเสด็จพระราชดำเนินมาทรงฟังการอภิปราย
จัดโดยกลุ่มศึกษาพุทธศาสตร์และประเพณี อภิปรายเรื่อง “พระพุทธศาสนากับ
นิสิตในมหาวิทยาลัย” ทางด้านซ้ายมือ คือ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี
ซึ่งทรงรับกลุ่มพุทธศาสตร์และประเพณีนี้อยู่ในพระราชูปถัมภ์ด้วย จึงทรงเป็น
ธุระในกิจการต่าง ๆ ของชมรมนี้ และเป็นโอกาสให้เสด็จพระราชดำเนินมา
ในการอภิปรายของกลุ่มดังกล่าวนั้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงปลุกต้นจามจุรี ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๐๕

ในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมาทรงปลูกต้นจามจุรีที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทรงเล่าพระราชทานในวันนั้นว่า ทรงเพาะต้นจามจุรีนี้ที่พระราชวังไกลกังวล และตอนนั้นต้นไม้โตมากพอที่ควรจะเข้าโรงเรียนได้แล้ว ก็ทรงพามาฝากเข้ามหาวิทยาลัย และขอให้ทุกคนช่วยกันดูแลต้นไม้

ถ้าท่านเดินไปที่หน้าหอประชุม ยังมีต้นจามจุรีขนาดใหญ่ ๕ ต้น มีข้อสังเกตได้เห็นชัด คือมีรั้วล้อม มีเสาหัวเม็ดล้อมอยู่ แตกต่างกับต้นจามจุรีต้นอื่นในมหาวิทยาลัย และมีจารึกอยู่บริเวณนั้น “ฝากต้นจามจุรีไว้ ๕ ต้น ให้เป็นที่ระลึกตลอดกาล” นี่ก็เป็นเครื่องหมายของพระมหากษัตริย์ที่ยังรำลึกลงในหัวใจของเราทุกคน ตั้งแต่ปี ๒๕๐๕

ในวันพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว จุฬายกบัณฑิตได้ออกมาพร้อมกันที่หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาล ถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์แล้ว มาอยู่ใต้ต้นจามจุรีภายใต้ร่มเงาแห่งต้นไม้ทั้ง ๕ ต้นนั้น แล้วร้องเพลง “ต้นไม้ของพ่อ” ด้วยกัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมการอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ขณะประทับทรงร่วมการอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเสด็จพระราชดำเนินมาทรงฟังอภิปรายก็นับว่าเป็นพระกรุณาล้นเหลือแล้ว ที่ยิ่งขึ้นไปอีกก็คือ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมอภิปราย เรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” เป็นกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมของมหาวิทยาลัย แต่เป็นกิจกรรมของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ ชุมนุ่มเล็ก ๆ ชุมนุ่มหนึ่งในคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมอภิปราย ผู้ที่อยู่ในภาพนี้ได้แก่ อาจารย์สุนนชาติ (ศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล) ซึ่งล่องลับไปแล้ว นี่คือนุคคัลซึ่งเป็นผู้ประสานระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ห้องที่ทรงร่วมการอภิปรายครั้งนั้น น่าจะเป็นประวัติสำคัญประการหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า ณ สถานที่นี้ ห้องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงอภิปรายในห้องนี้ พระราชดำรัสที่พระราชทานในการอภิปรายครั้งนั้น ยังมีบันทึกเป็นหลักฐานอยู่ ได้เคยมีการพิมพ์ซ้ำเผยแพร่มาหลายหนแล้ว และคิดว่าตอนนี้คงอยากมีผู้อยากอ่านอีกเหมือนกัน ถ้าจะนำมาเผยแพร่อีกครั้งคงไม่ยากเกินไปนัก เพราะว่ามีต้นฉบับอยู่

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระเกี้ยว ซึ่งสมเด็จพระนิตติเกาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทูลเกล้าฯ ถวาย แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจอมพลประภาส จารุเสถียร อธิการบดีในขณะนั้น เจ้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๙

พระเกี้ยวทองคำ ที่สมเด็จพระนิตติเกาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่มหาวิทยาลัย ในโอกาสครบรอบ ๕๐ ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๙ (บันทึกภาพในพิธีอภิศารปฏิบัติประธานการ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๙)

เมื่อตรวจงานฉลองครบรอบ ๕๐ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ เวลานั้นอธิการบดี คือ จอมพลประภาส จารุเสถียร ได้รับพระราชทานพระเกี้ยวจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นพระเกี้ยวที่ได้ใช้ในงานพิธีการสำคัญให้เข้าร่วมริ้วกระบวนแห่เกียรติยศต่าง ๆ เช่น พิธี “อธิการบดีประธานการ” หรือพิธีรับมอบตำแหน่งอธิการบดีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีการเดินริ้วกระบวนในพิธีการ มีการเชิญพระเกี้ยวองค์นี้เป็นสัญลักษณ์ เครื่องหมายที่ได้พระราชทานพระมหากรุณาเจ้ากระบวนด้วย นอกจากพระเกี้ยวองค์นี้ มีพระเกี้ยวองค์อื่นที่พระราชทานให้กับมหาวิทยาลัยแห่งนี้อีก ๒ องค์ องค์หนึ่งเห็นในภาพนี้ เป็นภavnายกสโมสรมนีสิตดขณะรับพระราชทานพระเกี้ยว เพื่อใช้ในกิจกรรมของมนีสิตดจุฬฬ เช่น เชิญออกในเวลาแห่งานฟุตบอลประเพณี ส่วนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เชิญธรรมจักร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระเกียรติ ซึ่งสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทูลเกล้าฯ ถวายแก่นายธีรชัย เชนนะศิริ นายกสโมสรณิสิต เพื่อใช้ในกิจกรรมของนิสิต เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมที่นิสิตทำในมหาวิทยาลัย เก็บเงินได้ก็นำไป
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เช่น มีกรณีอุทกภัยในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี เมื่อ
พุทธศักราช ๒๕๑๒ นิสิตก็ร่วมใจกันทำกิจกรรมในนามของสโมสรนิสิต แล้วก็
ไปเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โดยเสด็จพระราชกุศลในการนั้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดฝายน้ำล้น “ยุววิศวะกร ปีที่ ๕” ณ บ้านโอง ตำบลลอนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จัดสร้างโดยชมรมค่ายอาสาพัฒนา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

ในพุทธศักราช ๒๕๑๕ มีการจัดกิจกรรมซึ่งถ้าเป็นสมัยนี้ต้องเรียกงาน “จุฬาร วิชาการ” แต่ตอนนั้นยังไม่มีชื่อเป็นทางการหากแต่เรียกงาน “นิทรรศการทางวิชาการของสโมสรนิสิตฯ” ปีแรกที่เสด็จพระราชดำเนินคือ พุทธศักราช ๒๕๑๕

คณะวิศวกรรมศาสตร์นั้นมีประเพณีอยู่ว่าในเวลาปิดภาคเรียนฤดูร้อน ก็จะไปบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยการใช้ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์ของตนเอง นั้น สร้างสะพานบ้าง สร้างฝายบ้าง สุดแต่จะเลือกสถานที่ก่อสร้างในแต่ละปีไป ทรงพระมหากรุณาพระราชทานชื่อว่า “ยุววิศวกรรมพิธ” ซึ่ง “บพิธ” คำนี้ แปลว่า “สร้าง” สะกดเหมือนกับ “วัดราชบพิธ” ไม่ใช่ “บพิตร” ซึ่งแปลว่า “พระเจ้าแผ่นดิน”

“ยุววิศวกรรมพิธ” คือ “วิศวกรตัวน้อย ๆ เป็นคนสร้างขึ้น” ที่สำคัญคือ ได้ทรงพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดผลงานที่นิสิตสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังเช่น เปิดฝายน้ำล้นที่สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโอกาสเดียวกันที่นิสิตมีโอกาสได้เฝ้าฯ กราบบังคมทูลพระกรุณาเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เรื่องงานก่อสร้าง เป็นต้น

“ยุววิศวกรรมพิธ” ยังดำเนินอยู่จนปัจจุบันนี้ ในเวลาปิดภาคเรียนฤดูร้อนสมัยก่อนที่ปัจจุบันขยับการปิดภาคเรียนมาตรงกับอาเซียน ค่ายเช่นว่านี้ก็ยังมีอยู่ เมื่อไม่นานมานี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชกระแสรับสั่งแล้วว่า มีอยู่ปีหนึ่ง นิสิตมาปรึกษาท่าน แล้วทรงเลือกตำบลที่จะให้สร้าง สะพาน หรือสร้างฝายไม่แน่ใจนักเพราะฟังไม่ถนัด แต่ว่าทรงเลือกในที่ที่ยากเหลือเกิน เป็นที่น้ำเชี่ยว แล้วก็สร้างยาก ต้องใช้เวลาปิดเทอม ๒ ปีต่อกันถึงสร้างสำเร็จ “ยุววิศวกรรมพิธ” ดำเนินต่อเนื่องมาปัจจุบัน ตัวเลขก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบัน อาจจะถึงสามสิบสี่สิบแห่งแล้วก็ได้ เป็นโครงการของคณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่สนองพระราชดำริ สนองพระราชปราชญ์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรนิทรรศการในงาน “จุฬายา วิชาการ ๓๐” ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

“จุฬาร วิชาการ” พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นเหตุการณ์สำคัญครั้งหนึ่งของ มหาวิทยาลัย มีการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์หน้าหอประชุมของจุฬาร เสร็จ เรียบร้อยแล้ว เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายนปีนั้น เสด็จพระราชดำเนินมาที่บริเวณด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิด พระบรมราชานุสาวรีย์ นั้นเป็นที่หมายหนึ่ง แล้วเสด็จพระราชดำเนินที่ หมายสอง คือที่ศาลาพระเกี้ยว ทอดพระเนตรกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ มากมาย มีคอมพิวเตอร์ที่ได้ทรงทดลองโปรแกรม “อักษรเทวนาครี” ที่ได้ทรงประดิษฐ์ขึ้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงแสดงการสาธิตโปรแกรมอักษรเทวนาครีที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
ในงานจุฬายา วิชาการ ๓๐ ณ ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์จรรยา : ขอเรียนว่าในปีนั้น ที่จุฬาย พยายามส่งเสริมให้คณาจารย์ใช้คอมพิวเตอร์ หลายท่านที่อายุมากแล้วก็คงจะรู้จัก “แมคทู” (Macintosh II) ที่ไม่ค่อยมีใครอยากใช้ จนกระทั่งจุฬาย ต้องบอกว่าซื้อผ่อนส่งได้ จึงมีคนใช้ “แมคทู” (Macintosh II) ที่ว่านั้นเพิ่มขึ้น “แมคทู” (Macintosh II) นี้ต้องศึกษาอย่างละเอียดลออจึงจะใช้ได้ ไม่ใช่ซื้อมาแล้วใช้ได้เลย ที่จุฬาย ช่วงนั้นมีอบรมกันมากมายที่จะใช้ “แมคทู” (Macintosh II) ขอเรียนมาเพื่อทราบว่า ไม่ใช่ของง่ายที่จะทำได้ สมัยนั้นต้องมีความรู้มากพอสมควรทีเดียวจึงจะใช้ได้

MULALONGKORN UNIVERSITY

ชูลาลังकरणมหาविज्जालयो

चिरायु नववंश

सम्जाय्

कन्ता

सिरिन्धरदेवरतनसुता

sirindharadevaratanasutā

สิรินธรเทพรัตน์สุตา

แบบตัวอักษรจากโปรแกรมอักษรเทวนาครี ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประดิษฐ์ขึ้นจากคอมพิวเตอร์ “แมคทู” (Macintosh II) และทรงสาธิตพระราชทานในงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓๐

ศ.(พิเศษ) ธงทอง : ทรงใช้คอมพิวเตอร์เครื่องที่วางนี้ที่จัดสาธิตอยู่ในศาลา พระแก้ว ทรงเขียนนาม “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ทรงใช้โปรแกรมที่ทรง ประดิษฐ์ขึ้นเขียนภาษาแฉกที่เรียกว่า “อักษรเทวนาครี” มีทั้งภาษาอังกฤษ มีทั้งภาษาไทย มีการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ในวันนั้นด้วย ที่หมายสาม เสด็จพระราชดำเนินไปคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีกิจกรรมทางวิชาการที่ต้อง พระราชประสงค์จะทอดพระเนตรหรือจัดถวายอยู่ที่นั่น ผมจำได้แต่ว่าตอนจะ เสด็จพระราชดำเนินกลับ ไม่ได้ขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งที่ศาลาพระแก้ว หากแต่มาขึ้นรถยนต์พระที่นั่งที่หอนาฬิกาหน้าตึกจักรพงษ์

เข็มพระเกี้ยวทองคำ ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทูลเกล้าฯ ถวายในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ด้านหลังมีข้อความสลักว่า “ชาวจุฬายฯ ขอถวายด้วยความภักดียิ่งชีวิต”

ผมเองกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยและนิสิตด้วย ช่วยติดกันว่าอยากจะทำหา
 สิ่งของอะไรสักอย่างหนึ่งทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณที่
 เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นมิ่งขวัญของเราในโอกาสนั้น ติดกันแล้วก็ทำสิ่งหนึ่ง
 สิ่งนี้เกิดขึ้น เป็นเข็มพระเกี่ยว ลักษณะเหมือนเข็มพระเกี่ยวที่เป็นเข็มวิทยฐานะ
 ของมหาวิทยาลัย เพียงแต่ทำด้วยทองคำ ถ้าเป็นพระเกี่ยวของบัณฑิตทั้งหลาย
 ที่จบปริญญาตรี โท เอก จากที่นี่ก็ใช้เข็มพระเกี่ยวที่เป็นเงินเท่านั้น แล้วก็ค้น
 ประวัติศาสตร์ทั้งหลาย อย่างที่เมื่อในช่วงต้นได้เรียนแล้วว่า เมื่อพุทธศักราช
 ๒๔๘๔ ที่เสด็จพระราชดำเนินไปสวีตเซอร์แลนด์นั้น นิสิตจุฬายฯ ไปเฝ้าส่งเสด็จ
 ที่ดอนเมือง และพบพระราชนิพนธ์ที่ว่า นิสิตได้นำเครื่องหมายมหาวิทยาลัยมา
 ให้ อาศัยเหตุนี้

เราพบจากบันทึกที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เท่านั้น แต่เรามั่นใจว่าพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต้องทรงจำเหตุการณ์นั้นได้ เพราะเป็นเหตุการณ์สำคัญ
 ที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ มหาวิทยาลัยก็จัดสร้างเข็มนี้ขึ้น แล้วก็มอบให้
 นายกสิมสรนิตย และกรรมการสโมสร และนิสิตจำนวนมาก เฝ้าฯ รอสั่ง
 เสด็จฯ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินขึ้นรถยนต์พระที่นั่ง ก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเข็ม
 นี้ และถ้าจำไม่ผิด ข้อความที่กราบบังคมทูลพระกรุณามีใจความว่า ครั้งหนึ่งเมื่อ
 เสด็จพระราชดำเนินจากสยามไปสู่สวีตเซอร์แลนด์ในพุทธศักราช ๒๔๘๔ นั้น นิสิต
 จุฬายฯ เคยไปเฝ้าฯ และถวายเครื่องหมายมหาวิทยาลัยมาแล้วครั้งหนึ่ง บัดนี้ ผ่านไป
 ๔๐ กว่าปีแล้ว ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องหมายของมหาวิทยาลัยอีก
 ครั้งหนึ่ง ด้วยน้ำใจที่เหมือนเดิม ด้วยความจงรักภักดี ทรงรับแล้ว ผมไม่ได้ยืนยันว่า
 มีพระราชกระแสอะไรบ้างเพราะไม่ได้อยู่ในที่นั้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประทับเข็มพระเกี้ยวทองคำที่ฉลองพระองค์เบื้องขวา เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมา พระราชทานปริญญาบัตร ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประมาณปีพุทธศักราช ๒๕๓๑

วันเวลาที่ทูลเกล้าฯ ถวายเจ้มนี่คือเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๐ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ การพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาย ดั้งนั้น ปกติเป็นวันหยุดห้สบดี วันศุกร์ และวันเสาร์ เฉพาะตอนบ่าย ผมเป็นเจ้าหน้าที่ร่างคำกราบบังคมทูลพระกรุณาทั้งหลายที่ต้องใช้ในงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร จำได้ว่าวันพุธก่อนถึงวันงานเพียงหนึ่งวัน ท่านรองอธิการบดีเวลานั้น คือ รองศาสตราจารย์อำพน นະมาตย์ โทรศัพท์มาถามว่า “อาจารย์ทราบไหมว่า เจ้มนี่ถวายไปเมื่อเดือนพฤศจิกายนนั้น สำนักราชเลขาธิการถามว่าประดับอย่างไร ?” ผมเรียนท่านว่า ผมก็ไม่ทราบเหมือนกัน เพราะว่าไม่เคยมีระเบียบกติกาอะไรของมหาวิทยาลัยทั้งนั้น ถ้าเป็นเจ้มนิยฐานะมีระเบียบ ให้ประดับที่อกซ้าย มีข้อมูลเพียงเท่านี้ แต่เจ้มนี่ไม่ใช่เจ้มนิยฐานะ อาจารย์อำพนก็คงจะนำความกราบเรียนราชเลขาธิการไปตามข้อมูลนั้น

พอถึงวันพระราชทานปริญญาบัตร เสด็จพระราชดำเนินมาถึง ปรากฏว่าทรงประดับฉลองพระองค์ที่พระอุระขวา ถ้าเวลาสวมฉลองพระองค์ครุฑก็ไม่ต้องเห็นเท่าไร เพราะแถบสำรดเสื้อครุฑปิดทับ แต่ถ้าเมื่อไรก็ตามที่ทรงเปลื้องฉลองพระองค์ครุฑ เช่น ตอนเสด็จพระราชดำเนินมาไม่ได้ฉลองพระองค์ครุฑก็ดี ตอนจะเสด็จพระราชดำเนินกลับก็ดี ทรงเปลื้องฉลองพระองค์ครุฑแล้ว โดยมากแล้ววันแรกของการพระราชทานปริญญาบัตรนั้นจะมีบัณฑิตกิตติมศักดิ์รับพระราชทานปริญญาคุณูปถัมภกิตติมศักดิ์ หลังจากเสร็จพิธีในห้องประชุมห้องใหญ่แล้ว จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมงานเลี้ยงรับรองช่วงสั้น ๆ อาจจะสักครึ่งชั่วโมงก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ เวลานั้นทรงเปลื้องฉลองพระองค์ครุฑแล้วเหลือแต่ฉลองพระองค์ปกติขาว มีพระราชกระแสบหลาย ๆ ท่านในที่นั้น ซึ่งยังมีตัวอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นในวันนี้ ทรงทอดเจ้มนี่ว่า “เจ้มนี่ไม่ใช่เจ้มนิยฐานะ ถ้าเจ้มนิยฐานะต้องอยู่ที่อกซ้าย เจ้มนี่เป็นเจ้มนี่ที่แฟนให้ จึงอยู่ที่อกขวา” ตั้งแต่นั้นมา ทุกคราวที่เสด็จราชดำเนินมาจุฬาย ถ้าทรงฉลองพระองค์ปกติขาวเมื่อไร จะทรงประดับเจ้มนี่พระเกี่ยวทองคำนี้เสมอ เป็นพระมหากุณาจริง ๆ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงรับพระมหาสังข์ทักษิณาวัตรต ซึ่งนายอนุสรณ์ ธรรมใจ
นายกสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทูลเกล้าฯ ถวายในโอกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๑
ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑

ในพุทธศักราช ๒๕๓๑ เหมือนกัน มีเหตุการณ์สำคัญต่อเนื่องกันอีก เหตุการณ์หนึ่ง ผู้ที่เป็นนายกสโมสรมนีสิตย เวลานั้น เวลานั้นมีคนรู้จักมาก อยู่ คือ “นายอนุสรณ์ ธรรมใจ” ผมพยายามติดต่อทางโทรศัพท์พูดกันเมื่อวานขึ้น ว่าอยู่ไหน ? นี่จะขอให้มาช่วยเล่าอะไรบ้าง ปรากฏว่าอยู่ต่างประเทศ แต่ว่าก็ส่งข้อความมาให้ เป็นข้อความที่เจ้าตัวบันทึกไว้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑ พุทธศักราช ๒๕๓๑ เป็นปีสำคัญอีกปีหนึ่ง เพราะเหตุว่าวันที่ ๒ กรกฎาคม ก่อนหน้านั้นเพียงสิบกว่าวัน เป็นพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ทรงครองราชสมบัติเสด็จด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

มหาวิทยาลัยก็คิดว่าน่าจะมีของทูลเกล้าฯ ถวายเฉลิมพระขวัญในโอกาสที่เป็นโอกาสสำคัญแห่งรัชสมัยในครั้งกระนั้น เมื่อมาหารือสอบถามว่าจะทูลเกล้าฯ ถวายอะไรถวายดี ? ผมไปค้นดูพบว่า ในเวลาเมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพุทธศักราช ๒๕๕๑ ในคราวพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกในรัชกาลที่ ๕ พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ซึ่งเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่า ได้สร้าง “พระมหาสังข์ทักษิณาวรรต” บรรจุคำถวายพระพรลงในพระมหาสังข์นั้น เป็นแบบอย่างที่เคยมีในสมัยรัชกาลที่ ๕ ผมก็นำความเรียนท่านผู้ใหญ่ทั้งหลายเป็นอันตกลงว่าจุฬาย ขวนขวายไปหาสังข์ทักษิณาวรรตมาได้ขอหนึ่ง แล้วก็จัดทำตราพระปรมาภิไธย จปร. และ ภปร. อยู่คู่กัน เป็นนิมิต เป็นเครื่องหมายแห่งการที่ทรงครองสิริราชสมบัติเสด็จด้วยสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช มีคำถวายพระพรจารึกลงในแผ่นทองคำสอดอยู่ในสังข์ขอนั้นด้วย ให้คุณอนุสรณ์เป็นผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย มีบันทึกของคุณอนุสรณ์ว่า “ตอนถือพานรอเสด็จพระราชดำเนินมานั้น มือสั่นเต็มที่แล้วนะครับ ต้องประคองไม่ให้ตกด้วยความตื่นเต้น ด้วยความยินดีที่ทำหน้าที่อันทรงเกียรติ พร้อมกับนิสิตอีกจำนวนมากที่เฝ้าอยู่บริเวณด้านหน้าหอประชุม แล้วก็ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วก็มีการร้องถวายชัยมงคลในที่นั้นด้วย”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บัณฑิตผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๗ เข้าเฝ้าฯ ในโอกาสครบ ๕๐ ปีแห่งการพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรกในรัชกาล

เมื่อครุ่นนี้ผมเรียนว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตจุฬายา ครั้งแรกปี ๒๔๙๓ มาจนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๓๓ ภาพนี้คือเหตุการณ์ในวาระครบรอบ ๔๐ ปีแห่งการเสด็จ พระราชทานปริญญาบัตรในรัชกาลที่ ๙ ในครั้งนั้น มหาวิทยาลัยได้เชิญชวนบัณฑิตที่เคยรับพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อ ๔๐ ปีก่อนหน้านั้น มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้มาจำนวนพอสมควรบัณฑิตเหล่านี้อายุอานามต้องใกล้เคียงกันกับพระชนมพรรษาของพระเจ้าอยู่หัว และหลายท่านเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ในหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ด้วย เช่น ท่านองคมนตรี พล.อ.อ.กำธน สินธวานนท์ คุณหญิงเกื้อกูล เสถียรไทย ท่านผู้หญิงวิลาวัลย์ วีรานุกัตติ และท่านผู้หญิงมนัสสินธุ์ วัฒนิกกุล เป็นต้น ภาพนี้เป็นภาพประวัติศาสตร์ภาพหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พูดถึงรับปริญญาแล้ว ผมมีเรื่องจะเล่าเสริมตรงนี้ และไม่ใช้เรื่องที่จำกัดประเด็นแต่เฉพาะการพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬายา เท่านั้น ในเวทีอภิปรายของสภากาการศึกษาแห่งชาติครั้งหนึ่งที่จุฬายา ผมได้เชิญผู้ใหญ่หลาย ๆ ท่านมาอภิปรายร่วมกัน มีศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม เป็นต้น อาจารย์วิษณุได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งท่านเคยเป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และเป็นช่วงเวลาที่จำนวนบัณฑิตของแต่ละมหาวิทยาลัยมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่ประสานราชการกับสำนักราชเลขาธิการเสมอมา ท่านราชเลขาธิการเวลานั้นคือ หม่อมหลวงพีระพงษ์ เกษมศรี ท่านพยายามจะปรึกษากันแล้วนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จะขอผ่อนพระราชภาระ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรได้บ้าง เช่น ขอให้มีการพระราชทานปริญญาบัตรโดยมหาวิทยาลัย
เจริญพระบรมรูป หรือพระบรมฉายาลักษณ์ประดิษฐานแล้วให้บัณฑิตเข้ารับ
พระราชทานปริญญาบัตรเบื้องหน้าพระบรมรูปหรือพระบรมฉายาลักษณ์นั้น
สมควรแก่เวลาจึงเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานพระบรมราโชวาท จะได้
เป็นพิธีการแต่เพียงสั้น ๆ บัณฑิตก็ได้เฝ้าฯ แต่ทรงยืนยันว่าจะพระราชทาน
ปริญญาบัตรด้วยประเพณีดั้งเดิม คือพระราชทานด้วยพระหัตถ์ มีพระบรม
ราชาธิบายกับราชเลขาธิการ ซึ่งได้เชิญมาเล่าต่อให้ฟัง สารก็คือว่า ต้องพระ
ราชประสงค์ที่จะสื่อสารและติดต่อกับบัณฑิตแต่ละคนด้วยพระองค์เอง มีพระ
บรมราชาธิบายว่า ในนาที่ที่ส่งมอบปริญญาบัตรให้แกกันนั้นหมายความว่า
กระดาดแผ่นเดียวกันนั้น คนทั้งสองคนถือพร้อมกัน ถ้ามือใดมือหนึ่งไม่อยู่
พร้อมกัน กระดาดแผ่นนั้นก็จจะร่วงหล่นลงเสีย

เราไม่เคยนึกว่าในขณะจิตหนึ่งของเรา นั้น เราได้เคยถือของชิ้นเดียว แผ่น
เดียวกัน ร่วมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยิ่งไปกว่านั้นทรงมีพระ
ราชประสงค์ที่จะสอนบัณฑิต ที่ว่าสอนนี้ไม่ได้หมายความว่าถึงพระบรมราโชวาทซึ่ง
เรื่องนั้นเป็นแบบแผนประเพณี แต่ทรงอธิบายว่า บัณฑิตเมื่อรับปริญญาแล้ว
อาจจะไม่ได้ย้อนกลับมาเรียนอะไรจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็เลย ต่างออกไป
ทำมาหากินไปใช้ชีวิตของเขาเอง ทรงอยากจะให้บัณฑิตเห็นบทเรียนสุดท้าย
โดยทรงทำเป็นตัวอย่าง ว่าบางครั้งคนเราต้องทำอะไรที่ไม่ใช่ความสุขส่วนตัว
แต่เพื่อประโยชน์ของคนอื่น การที่ทรงอดทนพระราชทานปริญญาบัตรหลาย
ชั่วโมง หลายวันต่อเนื่องกัน สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ความสุข แต่เพื่อความสุขของ
คนอื่นเพื่อประโยชน์ของคนอื่น ถ้าบัณฑิตได้สังเกต ได้รับบทเรียนนี้ไป สิ่งเหล่า
นั้นก็มีค่าและมีความหมายมาก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานปริญญาบัตรเป็นครั้งที่สอง แก่นายตราชู กาญจนสถิตย์
หนึ่งในบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ ๘ ราย ซึ่งเกิดเหตุไฟฟ้าขัดข้องในเวลาที่ยื่นรับพระราชทานปริญญาบัตร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้รับพระราชทานอีกครั้งเพื่อบันทึกภาพ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๘ ผมอยู่ในเหตุการณ์ด้วย อยู่ด้านข้างเวทีในหอประชุม เกิดเหตุไฟดับระหว่างพระราชทานปริญญาบัตร เพราะระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ชัดข้อง มีบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์จำนวนหนึ่งรับพระราชทานปริญญาบัตรโดยที่ไม่มีรูปกลับไปอวดพ่อแม่ที่บ้าน บัณฑิตเหล่านั้นรับพระราชทานปริญญาบัตรเสร็จแล้วก็กลับไปนั่งที่ในแถวของตนเอง แล้วนึกเศร้าโศกเสียใจอยู่ แต่ว่าทำไมตัวเราจึงมีเคราะห์กรรมขนาดนี้ เราชรับปริญญาบัตรกันทั้งหอประชุมเกือบสองพันคน มีเราไม่ได้ภาพถ่ายอยู่จำนวนหนึ่งเท่านั้น ผมอยู่ข้าง ๆ เวที ก็สงสัยแต่ทำอะไรไม่ได้ ที่นี้เวลาเปลี่ยนคณะ อาจารย์ที่เป็นคนถวายปริญญาบัตรก็จะกลับไปข้างเวที เพื่อเปลี่ยนให้อาจารย์ของคณะใหม่ขึ้นมาทำหน้าที่ส่งปริญญาบัตรทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาบัตรแทน ธรรมเนียมเวลานั้นเป็นอย่างนั้น มีพระราชกระแสกับอาจารย์ของคณะวิทยาศาสตร์ที่กำลังจะกลับไปข้างเวที รับสั่งให้ไปตามบัณฑิตเมื่อครูนี มารับพระราชทานปริญญาใหม่อีกครั้ง อาจารย์ท่านนั้นเชิญพระราชกระแสนี้มาแจ้งให้ทราบ เราก็เตรียมการปฏิบัติว่าทำอย่างไรดี ไปติดต่อบัณฑิตออกมาจากแถวขอปริญญาบัตรคืนมาก่อน แล้วจัดใส่พานเข้าไปทูลเกล้าฯ ถวายใหม่ ให้บัณฑิตไปต่อท้ายบัณฑิตคณะเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์นั้นแถบเลื้อยสี่เหลี่อง ส่วนคณะเศรษฐศาสตร์สี่ทอง คนไม่ค่อยสังเกต แต่บัณฑิตคณะเศรษฐศาสตร์ก็งุนงงสงสัยว่าฉันมีเพื่อนออกมาจากไหนก็ไม่รู้ ส่วนบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ซึ่งรู้ความก็ปรบมือดังเป็นพิเศฯ ทั้ง ๆ ที่พวกนี้ปลื้มใจไม่ได้เกียรตินิยม แต่ว่าเป็นความตื่นเต้นว่าเพื่อนได้ปริญญาคนที่สอง คนที่อยู่ในเหตุการณ์เวลานั้น ใครจะรู้สึกปลื้มใจเท่ากับความรู้สึกของคน ๖ - ๘ คนตรงนั้น คงไม่มีอีกแล้ว

(จากซ้าย) รองศาสตราจารย์ศรีวงศ์ สุมิตร อดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้กราบบังคมทูลเบิกบัณฑิตเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในครั้งนั้น, ดุจดดี สินธุมงคล, ดุสิต แซ่ลี, ตราชู กาญจนสถิตย์, ทิพวรรณ เสงี่ยมมหาศาล, อนุสาร สุรวุฒิกุล และธนา ไตรรัตน์โนภาส บัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ทั้ง ๖ คน ผู้ได้รับพระราชทานพระมหากุณาธิคุณให้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๘ เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผมอ่านเฟซบุ๊ก พบบัณฑิตท่านหนึ่งในจำนวนนั้น ชื่อคุณตราชฎ กาญจนสถิตย์ ได้ติดต่อขอให้ท่านช่วยติดตามผู้ที่ได้รับพระมหากรุณา ครั้งนั้น มาเฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา บัณฑิตทั้งหมดมีจำนวน ๘ คน มาเฝ้าฯ ได้ ๖ คน คนหนึ่งมาเฝ้าฯ ไม่ได้เพราะเสียชีวิตแล้ว อีกคนหนึ่งอยู่ต่างประเทศ แต่อีก ๖ คนได้มาเฝ้าฯ สังเกตได้ว่าทุกคนมีความรู้สึกดีใจมากที่ได้รับภาพประวัติศาสตร์ครั้งนั้นในชีวิต มาเฝ้าฯ ครั้งนั้นก็มาเล่าเรื่องราวถวาย รองศาสตราจารย์ศรีวงศ์ สุมิตร คณะบดี คณะเศรษฐศาสตร์ในเวลานั้น ซึ่งเป็นผู้ที่ขานนามบัณฑิตในการรับพระราชทานปริญญาบัตรครั้งที่สอง มาเฝ้าฯ ด้วย เป็นความทรงจำอันหนึ่งซึ่งงดงาม ถ้าเราไม่จด เราไม่จำ เราไม่สืบค้น เราไม่บันทึกไว้ เรื่องบัณฑิตหกเจ็ดคนนี้ก็จะได้กลายเป็นตำนานของจุฬาฯ แต่จับไม่ได้ไล่ไม่ทันว่ามีตัวตนจริงหรือไม่ อยู่ที่ไหนไม่รู้ เพราะฉะนั้น เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ต้องเก็บเรื่องนี้ให้เป็นชิ้นเป็นอันว่า อยู่ที่ไหนอย่างไร วันนี้ขนาดเราอายุเท่านี้ เรื่องราวยังกระทบกระเทือนอย่างนี้ อีกห้าสิบปีใครมาถาม เราไม่อยู่ตอบคำถามแล้ว และทุกอย่างจะกลายเป็นตำนานไปหมด จะมีคนไปเพิ่มบ้างลดบ้าง ทุกอย่างจะกลายเป็นจินตนาการไปหมด แต่พระมหากรุณาไม่ใช่จินตนาการ เป็นของจริง เป็นของแท้ ที่เกิดขึ้นกับเรา

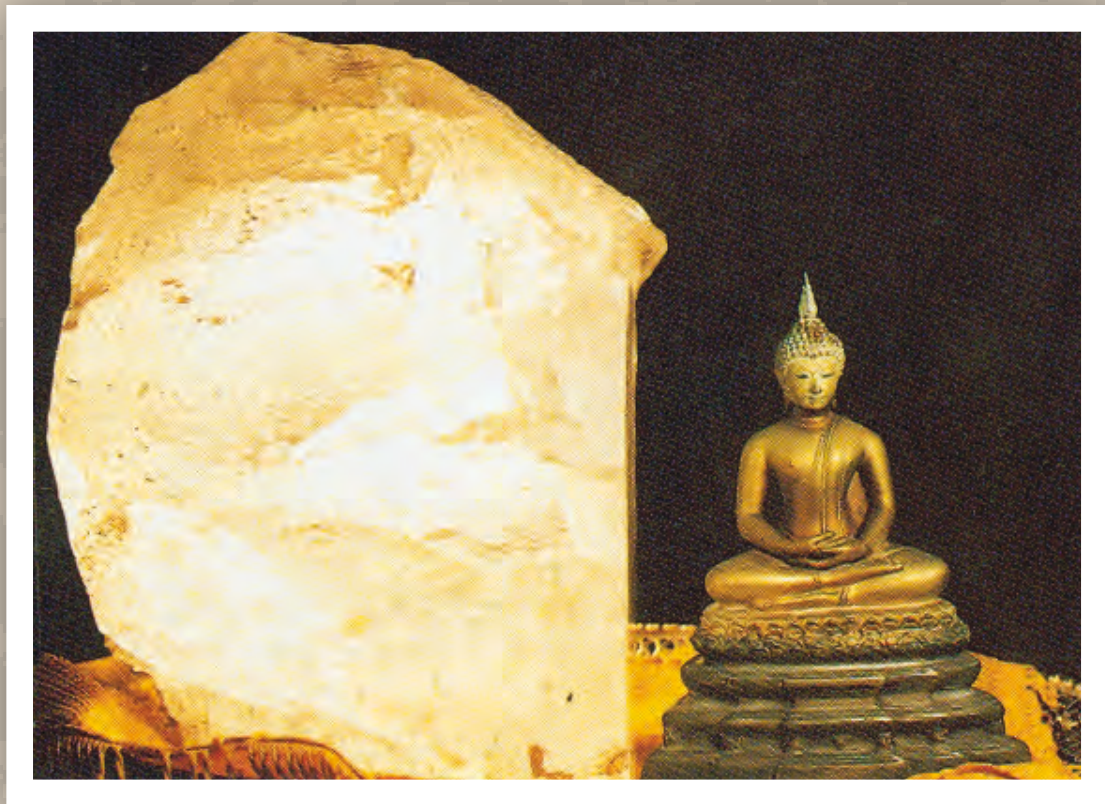
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฉลองพระองค์ด้วยพระบรมราชูปถัมภ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙

เสด็จครูพระบรมราชูปถัมภก ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสร้างถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยอาศัยจากต้นแบบครูพระบรมราชูปถัมภกที่อยู่พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เคยสร้างถวายไปในครั้งหนึ่ง

ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ นั้นเป็นปีที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พระราชพิธีกาญจนาภิเษก วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ มหาวิทยาลัยก็ต้องคิดว่าเมื่อถึงวันพระราชทานปริญญาบัตรจะเสด็จพระราชดำเนินมา คราวนี้จะทูลเกล้าฯ ถวายอะไร ปริญญาบัตรของเราเฉลิมพระเกียรติยศเพียงไร ก็ไม่เท่าถ้วนกับพระปรีชาสามารถ ทูลเกล้าฯ ถวายทุกปริญญาในมหาวิทยาลัยแล้ว ก็ไม่เท่าถึงกับความสามารถที่แท้จริงของพระองค์ท่าน จึงนึกกันว่า น่าจะถวายพระพุทธรูปสักองค์หนึ่งเป็นพระราชสิริ ถ้าจะเป็นพระพุทธรูปอย่างอื่น ไปหล่อไปสร้าง ไปปั้น ก็เห็นจะพอทำได้ แต่ถ้าเป็นโบราณนั้น พระพุทธรูปที่ทำจากหินธรรมชาติที่สร้างจากแก้วผลึกเป็นของหายาก เป็นของที่พิเศษที่น่าจะมีการจัดสร้างขึ้น หินเช่นนี้ในเมืองไทยในเวลานั้นเป็นของหายาก แม้จนเวลานี้ก็ยังคงหายากอยู่ เป็นการไม่ยากที่จะได้หินที่มีคุณภาพใสสวย บังเอิญต้นเดือนพฤษภาคมปีนั้น จำได้ว่าผมลาราชการไปเที่ยวตอนวันฉัตรมงคล เวลานั้นเป็นคณะทัวร์ด้วยกันกับอาจารย์จรรมนง อาจารย์จรรมนงเป็นคนบดศิลปะศิลปกรรมศาสตร์ ผมเป็นอาจารย์ธรรมดา ผมชอบไปเที่ยวไปกับพรรคพวกเพื่อนฝูงเราชวนกันไปเมืองจีน

อาจารย์จรรมนง : ครั้งกระนั้น ผู้ที่ไปก็ได้บังเอิญไปเจอก้อนผลึก เขานำมาให้เราดูหลาย ๆ ชิ้นทีเดียว ชิ้นนี้เข้าตาของเรา

ศ.(พิเศษ) ธงทอง : เราบอกให้เขาหาก้อนหินมาให้ดู เขาก็หาก้อนหินต่าง ๆ มาให้เราดูที่โรงแรมตอนกลางวัน ทุกวันตอนเย็น เราถ่ายรูปมา แต่เราไม่กล้าซื้อ เพราะแพง แต่ก็ไม่ได้แพงสักล้าจันสิ้นเนื้อประดาตัว แต่ถ้าซื้อแล้วอธิการบดีไม่ถูกใจ ผมจะไปทำอะไรกับก้อนหินก้อนนั้น อธิการบดีในเวลานั้นคือศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย ก็ระนันท์ ท่านบอกไว้แต่แรกแล้วว่าให้อาจารย์ถ่ายรูปก้อนหินก้อนนั้นมา วัดขนาดสูงต่ำดำขาวว่าพอจะทำพระได้หรือไม่ แล้วกลับมาหาอธิการบดีเทียนฉาย อาจารย์เทียนฉายก็บอกว่าตกลง ให้หามา ผมกับอาจารย์จรรมนงก็ไปเมืองจีนอีกครั้งหนึ่ง แต่ไปคืนเดียว ไปซื้อก้อนหินที่ว่าเอากลับมา

ก้อนหินผลึกที่นำมาสร้างพระพุทธรูปวิมา และพระพุทธรูปองค์ต้นแบบ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานแก่เรือนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุดท้ายเราได้ก้อนหินมาก่อนหนึ่ง ผมไม่กล้านำลงใต้ห้องเครื่องบิน ลูกเรือช่วยผมยกก้อนหินขึ้นมาบนเครื่องบิน โดยผมบอกว่าอย่าให้ไปตกแตกที่ไหน เป็นอันตราย จะทำพระถวายพระเจ้าอยู่หัว ก็มาขึ้นอยู่บนห้องโดยสารนี่เอง แล้วนำกลับประเทศ จากนั้นอาจารย์จรรมนงนำก้อนหินไปเชียงใหม่

อาจารย์จรรมนง : สรุปว่าผมนำก้อนหินไปเชียงใหม่ คนที่แกะสลักพระแก้วในตอนนั้นเราหายากมาก แต่ในทางประวัติศาสตร์ที่เราสืบค้น เราพบว่าช่างฝีมือมักจะจะเป็นช่างทางภาคเหนือ มีท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งในสำนักราชเลขาธิการบอกว่า มีช่างชื่อช่างจิว อยู่ที่เชียงใหม่ บังเอิญลูกศิษย์ช่างจิว ชื่อคุณณเดียง มาเที่ยวบ้านพอดี แล้วเราก็บอกว่า เราอยากจะทำหินก้อนนี้เป็นพระพุทธรูป แก๊ก็บอก บังเอิญเหมือนกันที่มีเครื่องตัดหินเพิ่งได้มาใหม่ ตัดละเอียดดีมากเลย ขอเอาก้อนหินไปวันนี้เลยได้ไหม สุดท้ายเราก็จ้างพระพุทธรูปองค์ที่อยู่ในภาพนี้ ซึ่งเมื่อตอนขึ้นเรือนไทยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเชิญมาพระราชทานให้กับจุฬาย ไปเป็นต้นแบบ

ศ.(พิเศษ) ธงทอง : กว่าจะได้ก้อนหินนี้ไปเชียงใหม่ก็กลางเดือนพฤษภาคม กว่าจะลงมือแกะสลัก เวลาที่เหลือก็น้อยลงไปเรื่อย ๆ เพราะใกล้ถึงงานพระราชทานปริญญาแล้ว อาจารย์อธิการบดีคืออาจารย์เทียนฉาย ได้มาพูดกับผมในเวลาต่อมาว่า ตอนนั้นได้ถูกผมหลอกลวงอย่างไรก็ไม่ทราบ จึงได้เขียนหนังสือไปกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าจะถวายพระแก้ว โดยที่ยังสร้างไม่เสร็จเลย แล้วถ้าแกะสลักหินแล้วพระแก้วแตกสลายไป ถึงเวลานั้นจะเอาอะไรไปทูลเกล้าฯ ถวายก็ไม่ว่างเหมือนกัน ผมก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทำอะไร แต่ท่านอธิการบดีก็เขียนหนังสือส่งไปถวายแล้ว

อาจารย์จรรมนง : ผมไปเชียงใหม่หลายเที่ยว คนที่พวกเราตามหา คือช่างเชียงใหม่ประเภทต่าง ๆ ช่างแกะฐาน ช่างทอง ช่างอะไรต่าง ๆ นานา โดยช่างเหล่านั้นไม่รู้หรือที่เราทำไปทำไม ทำไปให้ใคร แล้วเขาก็พบความจริงตอนที่เราทูลเกล้าฯ ถวายพระแก้วแล้วมีข่าวออกโทรทัศน์ไปทั่วประเทศ ช่างทั้งหลายในเชียงใหม่เขาก็จำได้ว่า เขาเคยเห็นพระองค์นี้แล้ว เขาก็โทรศัพท์มาต่อว่าพวกเราว่าถ้าจะทำถวาย ทำไมไม่บอกตั้งแต่ต้น (หัวเราะ)

พระพุทธรูปวิมาแก้วผลึก ประดับฉัตรรัตนदान ๕ ชั้น ฐานแกะสลักจากงาช้าง

ศ.(พิเศษ) ธงทอง : พิธีพระราชทานปริญญาบัตรนั้นอยู่ในหอประชุมจุฬาย ล่ำพัง แต่เพียงบัณฑิตก็อยู่เต็มหอประชุม ชาวจุฬาย อื่นๆ เข้าหอประชุมไปอีกไม่ได้แล้ว เราก็คิดว่าจะทำอย่างไรดีจึงจะทูลเกล้าฯ ถวายได้อย่างงดงามเหมาะสม ที่จริงก็ไม่มีทางเลือกอื่นเท่าไร จุฬาย ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาว่า หลังจากพระราชทานปริญญาบัตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอเชิญเสด็จออกที่ด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ ชาวจุฬาย ทั้งหลายมาเต็มพื้นที่ จะเข้าเฝ้าฯ ถวายพระแก้ว และครบถ้วนทักไว้ด้วยว่าที่ศาลาพระเกี้ยว หนึ่งวันก่อนวันพระราชทานปริญญาบัตรมีพิธีสมโภชพระแก้วเพื่อเป็นสวัสดิมงคล และผู้คนที่ทั้งหลายจะได้มีโอกาสกราบไหว้พระแก้วองค์นี้ด้วย

ระหว่างเวลาที่เสด็จพระราชดำเนินมาถึงจุฬาย แล้ว และกำลังพระราชทานปริญญาบัตรอยู่ในหอประชุม ทางนี้ก็ค่อยเชิญพระแก้วจากศาลาพระเกี้ยวไปกลางสนาม ที่กลางสนามนั้นตั้งบุษบกซึ่งยืมมาจากกองทัพเรือ เวลาที่เดินจากศาลาพระเกี้ยวมาที่กลางสนาม เดินมาเป็นริ้วเป็นแถว เป็นกระบวน แต่คนที่รออยู่สองข้างทางเดินไม่มากนัก เพราะว่าคนส่วนใหญ่ไปรออยู่ที่ปลายทางคือไปรออยู่ที่สนามหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ เชิญพระแก้วขึ้นประดิษฐานบนบุษบก ครั้นถึงเวลาที่เสด็จพระราชดำเนินมาประทับด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์แล้ว จึงเชิญพระแก้วจากบุษบกที่ว่านั้น มีนายกลสมุสรมนิตเชิญพระแก้วที่อยู่บนพาน มีผม พร้อมด้วยกรรมการผู้แทนนิสิตคณะต่าง ๆ เดินมาเป็นขบวน ระหว่างที่เดินมานั้น ทุกคนที่อยู่ในที่ประชุมสวดทำนองสรภัญญะบทหทัยมงคลคาถา ที่เราเคยเรียนสมัยเด็ก ๆ “ปางเมื่อพระองค์ปรมพุทธ วิสุทธิศาสดา...” คืออ้างถึงพระพุทธองค์กับพุทธบารมีที่ช่วยชนะเหนื่อพญามารวิสัย ผู้มีพันแขน มีกองกำลังมากมายเหมือนน้ำในมหาสมุทรหลังไหลมา แต่สุดท้ายก็พ่ายแพ้แก่พระพุทธบารมี ด้วยอำนาจแห่งความสัตย์ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ ขอจงทำให้ประเทศไทยมีความสวัสดิมงคล ท่านนายกลสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในเวลานั้นคือ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล ท่านอธิการบดีคืออาจารย์เทียนฉาย ทั้งสองท่านก็เดินตามไปบนลานหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ อาจารย์เกษมทูลเกล้าฯ ถวายพระพุทธรูปดังกล่าว ฐานเป็นงา ฉัตรเป็นทองคำห้าชั้น ทรงรับแล้วพระราชทานให้รองเลขาธิการพระราชวัง คุณณรงค์ฤทธิ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เชิญเข้ากระบวนเสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงรับพระพุทธรูปมาแก้วผลึก ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสร้างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
ในโอกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙
ณ สนามหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙

อาจารย์ธรรมนง : เมื่อตอนที่เสด็จพระราชดำเนินขึ้นจากหอประชุม และมาประทับอยู่ที่ห้องรับรองด้านหน้าหอประชุมแล้ว ขณะที่ทุกคนจะต้องลงไปทัศนียมหญ้า เป็นหน้าที่ของผมที่จะต้องห่วงเวลาไว้ ๑๕ นาที ก่อนที่จะกราบบังคมทูลพระกรุณาเชิญเสด็จฯ ลงไปที่สนาม

มีรับสั่งถามว่า รู้ได้อย่างไรว่ามันใส กราบบังคมทูลว่า เราใช้ยาหม่องทำอย่างนี้ ใช้ไฟฉายทำอย่างนี้ รับสั่งว่า รู้ได้อย่างไรนี้ กราบบังคมทูลว่าถามคนเก่าแก่มา รับสั่งต่อไปว่าแล้วช่างแกะเขาแกะอย่างไร ผมก็กราบบังคมทูลโดยละเอียด สรุปว่าท่านรับสั่งถามทุกขั้นตอน สุดท้ายท่านรับสั่งถามว่ามีเศษที่เหลือไหม ผมก็กราบบังคมทูลว่า มีพระพุทธรูปเจ้าข้า รับสั่งถามว่าแล้วเอาไปไว้ที่ไหน ผมจึงกราบบังคมทูลว่า ถ้ามีพระราชประสงค์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็จะทูลเกล้าฯ ถวายทั้งหมด ท่านบอกเอามาทำไม เมื่อก็บอกว่า ช่างเวลาเขาทำนี้ต้องมีการพักสายตา เพราะมันใส มันมองไม่เห็น ถ้าเช่นนั้นก็ตาเสียหมดสิ อยากรู้ก็ดี หลังจากนั้นเมื่อเรากลับไปหาช่างคนเดิมเพื่อขอให้นำหินที่เหลืออยู่แกะเป็นพระพุทธรูปองค์เล็ก ๆ สำหรับทูลเกล้าฯ ถวายหมดทั้งจำนวนช่างก็ดีใจมากที่ได้ทำงานที่มีความสำคัญยิ่งเช่นนี้

ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปที่สนาม ท่านรับสั่งว่า เขาไปยืนกันอยู่หน้าอนุสาวรีย์สองรัชกาลกันหมดหรือยัง แล้วรับสั่งต่อไปด้วยว่า คำว่าอนุสาวรีย์สองรัชกาลนี้ ใครตั้ง แล้วรู้ได้อย่างไรว่ารัชกาลอะไร

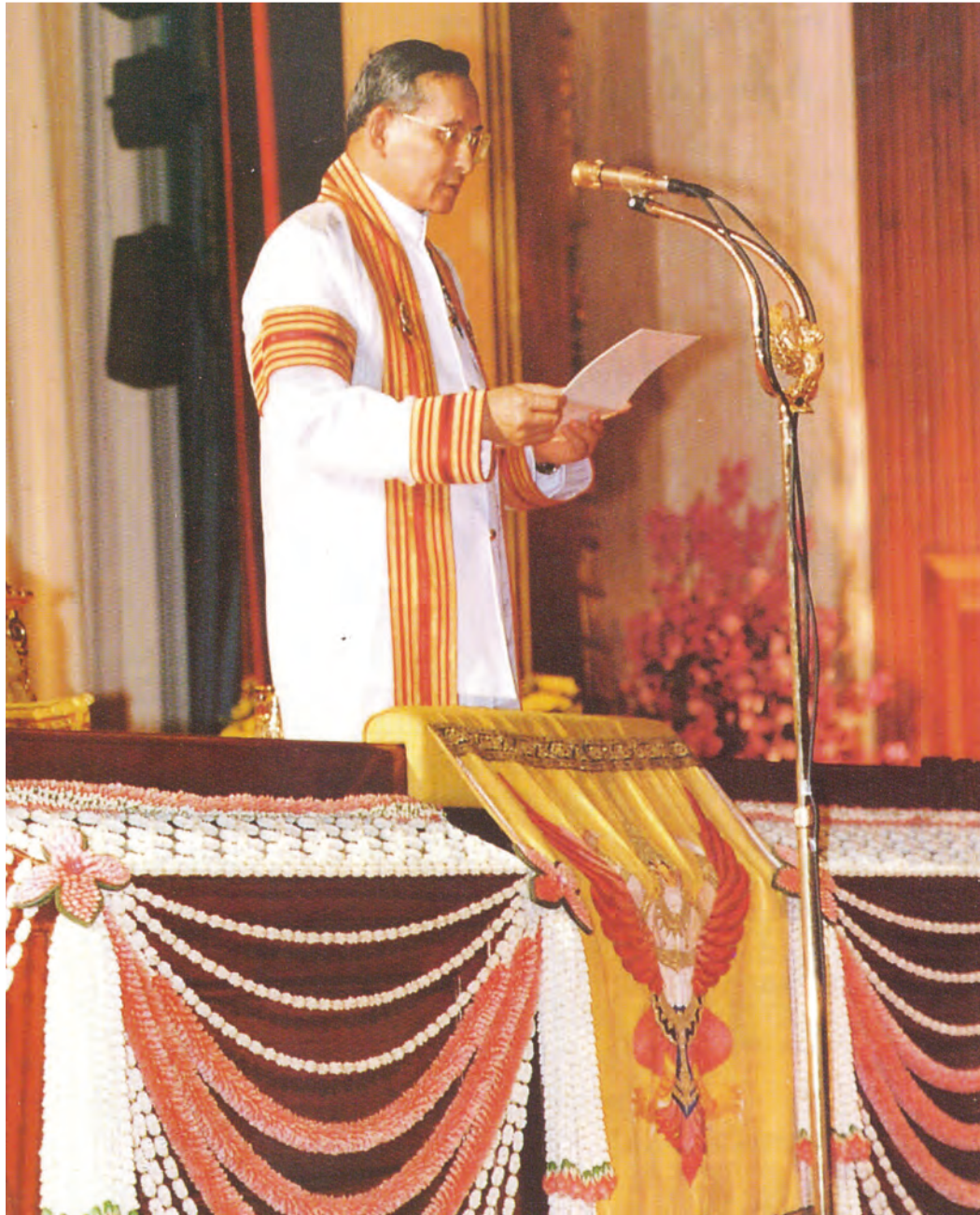
ศ.(พิเศษ) ธงทอง : ในภายหลังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเรียกพระบรมราชานุสาวรีย์หน้าหอประชุมว่า พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อจะได้ไม่มีความสับสนตามพระราชปณิธานว่าสองรัชกาลไหน เป็นแนวปฏิบัติที่ตอนหลังมหาวิทยาลัยรับใส่เกล้าฯ มาปฏิบัติในเวลานี้ แม้จะยาวสักหน่อย แต่เข้าใจไม่คลาดเคลื่อนเป็นอย่างอื่นได้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทอดพระเนตรนิทรรศการการจัดสร้างพระพุทธรูปไม้แก้วสลัก ณ ห้องรับรอง หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙

ปีสุดท้ายที่เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ พุทธศักราช ๒๕๔๑ พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ดังนี้

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาทำพิธีมอบปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวาระหนึ่ง ขอแสดงความชื่นชมกับผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ทรงกตติคุณ และบัณฑิตทุกคน ที่ได้รับเกียรติและสำเร็จในการศึกษา เมื่อวันวาน ข้าพเจ้าได้กล่าวกับบัณฑิตที่ประชุมนี้เป็นความว่า การรู้จักประมาณตน ทำให้คนเรารู้จักใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ได้เหมาะสม พอเหมาะพอดีกับงาน และได้ประโยชน์สูงสุดเต็มตามประสิทธิภาพ ทั้งยังทำให้รู้จักขวนขวายศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงส่งเสริมศักยภาพในตนเองให้ยิ่งสูงขึ้น ผู้รู้จักประมาณตน จึงสามารถทำงานได้ผลดีกว่าคนอื่น ผู้ที่แม้จะมีความรู้ความสามารถมากกว่าแต่ไม่รู้จักประมาณตน วันหนึ่งใครจะกล่าวกับท่านถึงเรื่องการรู้จักการประมาณสถานการณ์ การรู้จักประมาณสถานการณ์ได้แก่การรู้จักพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้เห็นชัด ถึงความเป็นมาและที่เป็นอยู่ แล้วคาดว่าควรจะเป็นไปอย่างไรในอนาคต อย่างเช่นเมื่อเกิดน้ำท่วม ณ ที่ใดที่หนึ่ง ก็จะต้องศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ ให้รู้กระจ่างทั่วถึง เริ่มแต่น้ำท่วมนั้นเกิดขึ้นมาอย่างไร ในพื้นที่นั้นมีสภาพเป็นอย่างไร เคยมีน้ำท่วมมาแล้วกี่ครั้ง มีระยะถี่ห่างอย่างไร แต่ละครั้งก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด และในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เมื่อรู้สถานการณ์ที่เป็นมาและที่เป็นอยู่แน่ชัด ก็ควรประมาณสถานการณ์ได้ว่าในอนาคตจะเป็นอย่างไร และเกิดขึ้นอีกเมื่อใด การแก้ไขป้องกันก็จะสามารถกำหนดวิธีการแก้ไขได้ตรงกับปัญหาและสภาพพื้นที่ ทั้งสามารถกำหนดเวลาปฏิบัติได้ ว่าการได้ควรจะทำก่อนหลัง และการใดเป็นการด่วน ที่จะต้องเร่งรัดทำให้แล้วเสร็จทันกาลทันเวลา เพื่อป้องกันความเสียหายเพื่อไม่ให้เกิดมีขึ้นอีก การรู้จักประมาณสถานการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงาน ยิ่งประมาณสถานการณ์ได้ถูกต้องเพียงใด ก็จะทำให้งานที่ทำสำเร็จผล สมบูรณ์ และได้ประโยชน์คุ้มค่ามากขึ้นเพียงนั้น ขออวยพรให้บัณฑิตใหม่ ประสบความสำเร็จและความดีงาม ความรุ่งเรือง ตามที่ปรารถนาทุกประการ และขอให้ทุกท่านที่มาประชุมพร้อมกัน พิธีนี้มีความสุขสวัสดิ์ทั่วกัน”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาท
ในการพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๐
เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๐ อันเป็นครั้งสุดท้ายที่เสด็จพระราชดำเนิน ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในงานรับพระราชทานปริญญา ผมบังเอิญได้อยู่ในจังหวะที่ได้รู้ได้เห็นอะไรบางอย่าง และเป็นความรู้ส่วนตัว ที่กลัวลืมก็ควรรีบนำมาเล่าสู่กันฟังก่อนเบื้องต้นจำไม่ได้แล้วว่าปีไหน แต่เป็นช่วงเวลาที่ยังเสด็จมาพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างที่เรียนว่าปกติแล้วจะเสด็จ มาพระราชทานปริญญาบัตรในวันพฤหัสบดี วันศุกร์ และวันเสาร์ รวมสามวัน ผมมีหน้าที่ร่างคำกราบบังคมทูลพระกรุณา และเตรียมเอกสารที่จะใช้ในงาน จำได้ว่า วันพุธ รองศาสตราจารย์อำพน นะมาตร์ รองอธิการบดีในเวลานั้น โทรศัพท์มาหาผมว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอาการประชวร พระหทัยเต้นไม่เป็นจังหวะปกติ แพทย์ถวายคำแนะนำว่าควรจะงดพระราชกิจในการพระราชทานปริญญาบัตร เพราะต้องประทับนั่งอยู่หลายชั่วโมงและทรงปฏิบัติภารกิจดังกล่าว แต่ทรงต่อรองกับแพทย์ว่า เช้าวันพฤหัสบดี ให้ถวายตรวจพระอาการอีกครั้งหนึ่งเถิด

อย่างไรก็ดี สำนักราชเลขาธิการก็กระซิบบอกเรื่องนี้มาให้มหาวิทยาลัยทราบไว้ล่วงหน้า เมื่อมีเหตุจำเป็นจะมีสมเด็จพระบรมวงศ์ หรือเจ้านายพระองค์อื่นแทนพระองค์ อาจารย์อำพนก็ให้ผมเตรียมคำกราบบังคมทูลไว้ทุกกรณี ว่าถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จ แทนพระองค์ ราชศัพท์ก็อย่างหนึ่ง ถ้าโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายพระองค์อื่นแทนพระองค์ พระราชอิสริยยศแตกต่างกัน ถ้อยคำก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง เราก็เตรียมไว้ทุก ๆ กรณี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
แก่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
เมื่อยังดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๐

พอถึงเช้าวันพฤหัสบดี อาจารย์อำพนโทรศัพท์หาผมอีกครั้งหนึ่งแล้วบอกว่า แพทย์ถวายตรวจพระอาการแล้ว ยังไม่เป็นปกติ แต่ทรงยืนยันว่าจะมาแจกปริญญาที่จุฬาย ทรงต่อรองครั้งที่สองว่า ขอให้แพทย์ถวายตรวจตอนบ่ายโมง อีกครั้งหนึ่ง เพราะกำหนดการเสด็จจุฬาย นั้น เป็นเวลาบ่ายสองโมง แพทย์เฝ้าฯ อีกครั้งตอนบ่ายสองโมง สำนักราชเลขาธิการแจ้งมาว่าพระอาการยังไม่ดี แต่ยังทรงยืนยันว่าจะเสด็จ และสุดท้ายเป็นที่เข้าใจกันว่าจะทรงพักครึ่ง เพื่อผ่อนพระราชอิริยาบถ แล้วแพทย์ก็จะได้ถวายปฏิบัติได้บ้างในเวลานั้น หน้าที่ของผมคือการร่างคำกราบบังคมทูล เพราะเป็นครั้งแรกที่ระหว่างพระราชทานปริญญาบัตรแล้วจะต้องมีการหยุดพักครึ่ง ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ผมร่างคำกราบบังคมทูลสั้นๆ เพียงสองสามประโยคเพื่อว่า ดอนบดีท่านสุดท้ายที่เป็นคนกราบบังคมทูลในครั้งแรกนั้น จะได้กราบบังคมทูลเชิญให้ทรงพักพระราชอิริยาบถ นอกจากนั้นแล้วเราได้รับคำแนะนำจากสำนักราชเลขาธิการอีกหลายอย่าง เช่น ปกติมีพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาอยู่ด้านข้างพระราชอาสน์ ใครที่คุ้นกับหอบประชุมจุฬาย จะทราบว่า ถัดจากอาสน์สงฆ์ไปมีห้องเล็ก ๆ อยู่ห้องหนึ่ง และสามารถจะเดินลงอ้อมไปด้านหลังได้ เราต้องจัดห้องนั้นให้คณะแพทย์และเครื่องมือฉุกเฉินทั้งหลายมารออยู่ ด้านข้างหอบประชุมจุฬาย มีรพพยาบาลและรถตำรวจ มหาวิทยาลัยได้รับการแจ้งประสานให้กันเส้นทางจากหอบประชุม ออกคณะอักษรศาสตร์ ออกถนนอังรีดูนังต์ ไปโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ต้องไม่มีสิ่งใดกีดขวางเส้นทาง แพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาย ได้รับคำสั่งให้เตรียมการปฏิบัติ หากมีเหตุจำเป็นต้องเสด็จพระราชดำเนินไปโรงพยาบาล

ในเวลาที่ผมร่างคำกราบบังคมทูลสั้น ๆ ว่าขอให้ทรงพักนั้น ผมคิดว่าหัวใจของคนจุฬาย ทั้งหมดไม่ได้อยากกราบวอนเบื้องพระยุคลบาทถึงเพียงนั้น อยากให้ท่านได้พัก แต่พระมหากษัตริย์นั้นยิ่งใหญ่เกินกว่า เกินกว่าที่เราจะไปพูดอะไรได้ นี่คือสิ่งที่เราใจหายใจคว่ำกับเหตุการณ์นั้นอยู่สามวัน ด้วยความหวังว่าทุกอย่างจะผ่านไปได้ด้วยความเร็วร้อย

และด้วยเดชพระบารมี สามวันนั้นก็ผ่านไปด้วยความเร็วร้อย เหมือนกับ ๗๐ ปีในรัชกาลของพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ที่ทุกอย่างผ่านไปด้วยความเร็วร้อย ด้วยความสุขของเราทุกคน

เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคมที่ผ่านมา นิสิตจุฬาย ไปถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า อย่างที่เราเคยทำมาแล้วหลายสิบปี แต่ปีนี้เพิ่มการถวายบังคมขึ้นอีกแห่งหนึ่ง นิสิตจุฬาย เดินจากลานพระบรมรูปทรงม้า ไปถวายบังคมพระบรมรูปพระเจ้าแผ่นดินอีกองค์หนึ่ง ในพระบรมมหาราชวัง ด้วยความรู้สึกที่ไม่แตกต่างจากคนไทยทั้งประเทศในเวลานี้

ที่เล่ามาทั้งหมด ไม่มีทางที่จะครบถ้วน ไม่มีทางจะเก็บรายละเอียดทุกอย่างได้ มีเรื่องอีกมากมายมหาศาลที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ในอีกหลาย ๆ มหาวิทยาลัย ในตำบล ในหมู่บ้าน ในตรอกซอกซอย อีกมากมายในเมืองไทยของเรา ขอให้เราช่วยกันจด ช่วยกันจำอย่างเดียว คงไม่พอ เพราะความจำอาจเลือนหายได้ ดังนั้น ช่วยกันจดสิ่งที่เราได้พบมานี้ ลูกหลานในวันข้างหน้าอีก ๕๐ ปี อีก ๑๐๐ ปี เขาจะได้อ่าน ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อาของเขา โชคดีเพียงใด

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต

ที่ปรึกษาอธิการบดี
รองอธิการบดี

คัดจาก

ภาคสอง พระบรมราชูปถัมภ์ภคระไลสวรรค
จากหนังสือ จงรักและภักดี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

ผู้เรียบเรียง

ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ

จัดพิมพ์โดย

พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์
สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [๖๐๑๑-๑๒๘] โทร. ๐-๒๒๑๘-๓๕๔๙-๕๐, ๐-๒๒๑๘-๓๕๕๗
<http://www.cuprint.chula.ac.th>

กระบวนการผลิตหนังสือเล่มนี้ช่วยลดโลกร้อน
ด้วยการชดเชยปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ๑๐๐%

พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๙๙๑๗๕

เปิดทำการ วันอังคาร-วันอาทิตย์ เวลา ๐๙.๐๐ น.-๑๗.๐๐ น.

สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๒ ๒๑๘ ๓๖๓๔-๕